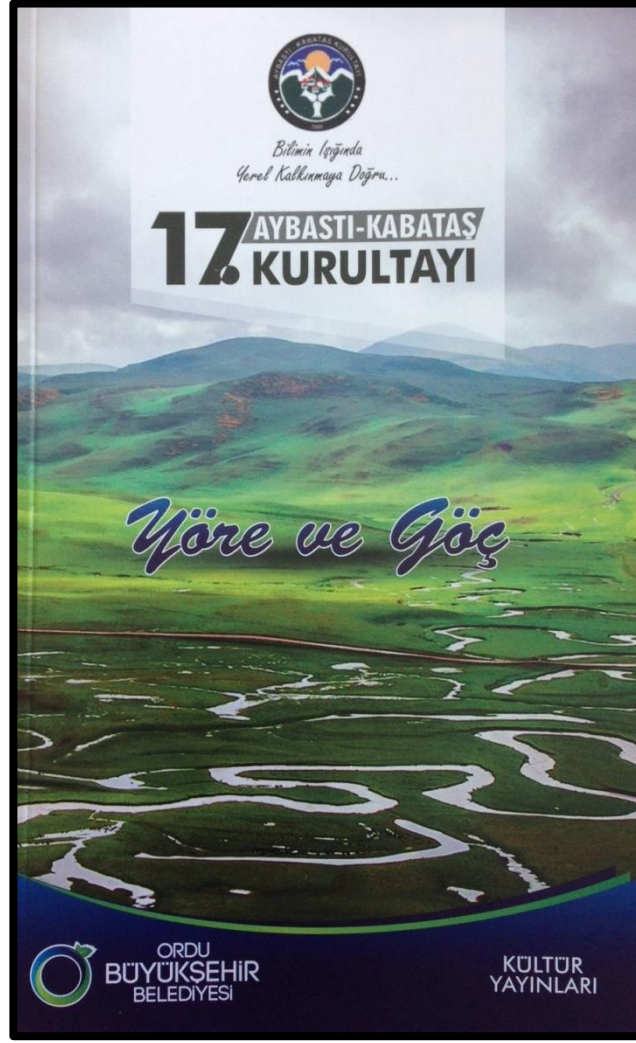

AYBASTI – KABATAŞ YÖRESİNDE (ORDU) NÜFUS HAREKETLERİ, GÜNCEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ

19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun

cyilmaz@omu.edu.tr

Referans için:

Yılmaz, C. (2017) "Aybastı-Kabataş Yöresinde Nüfus Hareketleri, Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Yöre ve Göç, 17.Aybastı-Kabataş Kurultayı (Editör: S.Eren), Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No:17, (sh. 21-45), Ordu, ISBN: 978-60567618-0-5.

AYBASTI – KABATAŞ YÖRESİNDE (ORDU) NÜFUS HAREKETLERİ, GÜNCEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ¹

1.GİRİŞ

Sayın protokol üyeleri, kıymetli basın mensupları, Aybastı ve Kabataş ilçelerinin değerli sakinleri sizleri saygıyla selamlıyorum. Aybastı girişinde “*Canik Dağlarının Merkezi Aybastı’ya Hoş Geldiniz*” sözlerini okuyunca “*Canik*” adıyla kitap yayınlayan birisi olarak (14), bu 17. Kurultay’da sizlerle bir araya gelmekten büyük memnuniyet duyduğumu belirtmek isterim. Ev sahipliğiniz için tekrar sizlere teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum.

İlk olarak 2005 yılında kendisi Aybastı’lı olan, sayın hocamız Prof. Dr. Bahattin Yediyıldız’ın organize ettiği ve Ordu il merkezinde gerçekleştirilen *Orta Karadeniz Kültürü Sempozyumu* vesilesiyle bu yöreye geldik ve adım adım gezdik, bilgi topladık^{2,3}. O günden beri Orta ve Doğu Karadeniz Bölümü genelinde bu yöre ile ilgili araştırmalarımız devam ediyor. Bu vesileyle gerek daha önce yürüttüğümüz çalışmalar, gerekse bu kurultay vesilesiyle yaptığımız araştırmalardan elde ettiğimiz sonuçları sizlerle paylaşmak istiyorum.

¹ 19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun, cyilmaz@omu.edu.tr

² 2005 yılında Prof. Dr. Bahattin Yediyıldız hocamız Ordu’da bir sempozyum düzenlemeye karar verir ve ilan eder. İlanı ve katılımcıları görünce (daha öncesi var olan tanışıklığımızın verdiği samimiyetle) kendisini telefonla aradım ve “hocam” dedim, “bu listede hiç coğrafyacı yok, coğrafyacı olmadan sadece tarih ve kültür sizce yeterli olur mu?” Hocam da dedi ki; “Evladım niye gelmiyorsun, davet mi bekliyorsun?” Program günü geldiğinde Hocamız bir otobüs dolusu akademisyeni yanına almış vaziyette önce 19 Mayıs Üniversitesi’ne sonra da belli bir güzergah çerçevesinde buralara kadar getirdi. Yol boyunca yaptığı konuşmalardan anladık ki; Ankara’da, Hacettepe Üniversitesi’nden çoğu öğrencisi olan asistanlara Karadeniz’le ilgili tez konusu verdiği zaman, asistanlar kendisine; “Hocam bize Karadeniz Bölgesi’nden tez konusu veriyorsunuz ama biz orayı hiç görmedik, bir kere götürüp gezdirmediniz ki” şeklindeki serzenişleri Ordu yöresindeki bu sempozyumun çıkış noktasını oluşturmuş. Velhasıl, Ordu Kültür Merkezi’nde 2 gün süren bir sempozyum, sonra da Çambaşı, Mesudiye, Aybastı, Kabataş’ı da kapsayan 3 günlük gezi ile birlikte toplam 5 gün süren geniş katılımlı bir sempozyum ve arazi çalışması gerçekleştirildi. Sunulan bildiriler ve arazi gözlemlerini içeren tespitler daha sonra “Orta Karadeniz Kültürü” adıyla yayınladı. Söz konusu kitap bu güne kadar Ordu ve ilçeleri ile ilgili olarak yayınlanmış en kapsamlı eserdir.

³ Bu kitap Ordu’yla ilgili olarak farklı bilim dallarında yapılan çalışmaları da içermesi nedeniyle bugüne kadar yayınlanmış en kapsamlı eserlerden biridir. Ordu Büyükşehir Belediye Başkanımız Sayın Enver Yılmaz’a çağrımız olsun ve Büyükşehir Belediyesi bu eseri yeniden bastırsın. En azından pdf olarak Büyükşehir Belediyesi’nin sayfasında bulundursun. Çünkü kitap ve makaleler basılı oldukları sürece yeni fikir ve çalışmalara kapı aralamakta, şayet basılı değilse aynı şeyler tekrar tekrar gündeme getirilerek boşuna zaman kaybedilmektedir. Aynı teklifim Aybastı – Kabataş Kurultay kitapları için de geçerlidir.

2.AYBASTI-KABATAŞ YÖRESİ İLE İLGİLİ OLARAK TARAFIMIZDAN YAPILAN ÇALIŞMALAR, TESPİT EDİLEN SORUNLAR VE BUNLARLA İLGİLİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

2.1.Ordu yöresinin coğrafi özellikleri ve yapılan coğrafya araştırmaları

Ordu genelinde, Aybastı ve Kabataş'ı da içerecek şekilde yaptığımız çalışmalardan biri *Ordu Yöresi Coğrafya Araştırmaları*'dır (4). Bu çalışmada Ordu yöresi ile ilgili olarak eserin yayın tarihine (2005 yılına kadar) geçen sürede coğrafya bilim dalında yapılmış doktora ve yüksek lisans tezleri, yayınlanmış makale ve bildiriler, kitap tanıtımları vd. çalışmalar yer almıştır.

2.2.Ordu yöresi nüfus araştırmaları

Diğer bir çalışmamız, aynı kitap içinde yer alan *Ordu İlinin Nüfus Özellikleri* ile ilgilidir (3). Bu çalışma halen en çok okunan makalelerimizden biridir. Özellikle gurbetteki Ordulular, Ordu il ve ilçelerinin nüfus özelliklerini ve ilden dışarıya olan nüfus hareketlerini merak ediyor. Trabzon TRT Bölge Radyosunda “Karadeniz’de göç nasıl önlenir?” adıyla aylık programlarımız oldu (15). Canlı olarak 10-15 dakikalık konuşmalarımız vardı. Bunların bir kısmı Ordu yöresinde kırdan kente göçü önlemede hamlet modeli başlığıyla yerel basında yer aldı (16). Belki içinizde dinleyen, ya da okuyan olmuştur. Amerika’daki hamlet modelini sadece Ordu için değil, Karadeniz Bölgesi’nde benzer kaderi yaşayan diğer iller için de önerdik. Bu model 1970’li yıllarda CHP’nin *Köykent*, MHP’nin *Tarımkent*, DPT’nin *Merkez köyler* projesinin bir başka çeşididir (bkz. Ek 1). Günümüzde *Villakent*, *Kasaba Köyler* gibi isimlerle anılsa da bu tür projelerin bugün uygulama alanı bulması halinde verilebilecek en güzel isim “Çevik Merkezler” olacaktır. ABD’deki hamlet modelini bu yörede çevik merkezler olarak uygulayabiliriz. Burada amaç hızla nüfus kaybeden, kaybettikçe okulu, sağlık ocağı, bakkalı, kapanan köylerde hayatın bir şekilde devam etmesi için geride kalanlara hizmet verecek merkezi yerler tesis etmek, ya da bu konumda olan yerleri güçlendirmektir.

Ordu ile tam bir benzerlik gösteren Giresun’un Bulancak ilçesi için bir çalışma yapmıştık (10). Coğrafya aynı olunca sorunlarımız da aynı; göç veren bir bölge ve aktif nüfusunu kaybetmesi. Geride kalan ise pasif nüfustur. Bu örneği Suriyelilerde gördük. Biz nihayet vatandaşlık verelim kararına vardığımızda çoktan iş işten geçmişti. Aslında 3 yıl kadar geç kaldık çünkü aktif nüfusu Avrupa’ya kaptırdık ve bize niteliksiz ve pasif (yaşlı, çocuk, engelli vd.) nüfus kaldı. Benzer durum Türkiye kırları ve bu arada Ordu ve ilçeleri için de

geçerlidir. Bu aktif nüfusun içinde Belediye Başkanlarımızın da söylediği gibi iş adamı olanlar da var. Gitmişler geri dönmüyorlar, geri dönüp de ne yapacaklar? Çıkış sebepleri belli, yani onları Ordu'dan ayrılmaya zorlayan nedenler; işsizlik, geçim sıkıntısı, vd. faktörler. Bunlar düzelmedikçe nasıl dönmeyi düşünsünler? Bu durumun farkında olan ve göçe katılanlar gittikleri yerlerde tutunmak zorundalar ve bu durum onlara güç veriyor ve onları gittikleri yerlerde başarılı olmaya mecbur kılıyor. Gidenler aktif nüfus, kalanlar ise pasif nüfus. Biz geride kalan pasif nüfus ile kalkınma çabası içindeyiz. Bu durumda işimiz bir kat daha zorlaşıyor. Bir araya gelmek zorlaşıyor, kooperatif vb girişimler güçleşiyor, bir bölgede nüfus ve yerleşmenin dağınık olması nedeniyle zaten insanlar bir araya gelemiyor, gelse de birbirini tanımıyor, tanısa da beraber iş yapma becerisi yok. Bütün bunlar kırsal kesimde özel teşebbüsü zorlaştırıyor.

Fakat bu pasif nüfusun kendi içinde yaşadığı başka bir sorun daha var. Göçlere farklı bir bakış, benim literatüre kattığım bir sebep; “*Ekili olanların dikili hâle gelmesi*”. Tarla tarımı bütün yıl nüfusu kırdan tutarken, fındık tarımı senede bir aylık emekle halloluyor. Bu durumda tarla tarımından fındık tarımına geçenler topraktan bağımsız hale geliyor ve bu durum fındık tarımı yapanların kırdan kente göçünü kolaylaştırıyor.

Bulancak üzerine yaptığımız araştırma sonuçları **(10)** Ordu için de geçerli. Biz bu bölgeyi kıyı çizgisinden güneyde yaylalar sahasına kadar üç kademeye ayırdık. 0-100 m yükseltiler arası “*kıyı kuşağı*”nda şehrsel yerleşmeler var. Buna bağlı olarak da hizmet sektörü gelişmiş, inşaat işleri, idari ve ticari işler, ulaşım, konaklama vb. çalışma alanları mevcut. Bütün bunlar yakın çevredeki fındık bahçelerinden elde edilen ek gelirle birlikte nüfusu tutuyor. Yaklaşık 100-800 m yükseltiler arası “*fındık kuşağı*”. 800 m’nin üstü ise “*yüksek kuşak*” (*tarım ve hayvancılık kuşağı*).

800 m’nin üzerinde fındık randımanlı olarak yetişmiyor, don riski var. Bu nedenle bu yükseltiden itibaren insanların esas gelir kaynağı fındık eğil, tarım ve hayvancılık. Burada insanlar arıcılık yapıyor, yaylacılık yapıyor, tarım yapıyor, varsa orman işlerinde çalışıyor. Bütün yıla dağılan faaliyetler bir miktar nüfusun bölgede kalmasına yardımcı oluyor.

Bizim bu üç kuşak içinde dikkat çekmek istediğimiz saha 100-800 m’ler arasındaki *fındık kuşağı*. Bu sahada ekili alanlar fındık tarımı ile tamamen dikili hale gelmiş ve köylü topraktan bağımsız hale geldiği için göçü kolaylaşmıştır. Vaktiyle tarla büyük, Fiskobirlik de garanti alıcı olduğu dönemde yine bu

kuşakta da bir miktar nüfus tutunabilirken, günümüzde gerek miras yoluyla tarlaların bölünüp küçülmesi, gerekse fındık fiyatının serbest piyasada istikrarsız hale gelmesi fındığı esas gelir olmaktan çıkarmış, insanların gurbete çıkmasını teşvik ederek asıl değil ek gelir kaynağı olmasını sağlamıştır. Bu durum (aşağıda, *fındık tarımında kısır döngü* başlığı altında ele aldığımız) kendi kendini besleyen bir göç süreci yaratmıştır.

Türkiye’de kırdan kente göçün daha bir çok sebebi var; tarım alanlarının küçülmesi, makineleşme, işsizlik, geçim sıkıntısı, eğitim ve sağlık imkanlarının yetersizliği vs. bunlardan en çok bilinenleridir. Ben bunlara son bir madde daha ekledim; “*aylık sabit gelir ihtiyacı*”. Kırsalda nüfusu tutmak istiyorsak buraların sabit gelire ihtiyacı var (25). Fındık gelirine bağlı olarak senede bir kere gelir elde ediyorsunuz. Hadi kuraklık, don vs. olmadı diyelim. Kişinin kasasında 1-2 ton fındık girecek ve ona göre de geliri olacak. Bunu 12 aya bölüp kaba bir hesap yapabiliriz. Bu hesaba göre de avans alıyor. Bakkala yazdırıyor yani bir şekilde hayatını sürdürüyor. Senede 1 kere devreden geliri var. Fazla söze gerek yok, süreci biliyorsunuz.

Bu konu üzerinden bizim geldiğimiz yeni nokta şu: Bakkal veresiye veriyor, esnaf vade yapıyor, niye? Bu adamın bir fındık bahçesi var ve oradan gelir elde edecek. Bu gelirle de hasat sonrası yıllık birikmiş borcunu kapatacak. Şimdi artık durum öyle değil. Şimdi yılda bir kez değil, *her ay ödemesi gereken sabit bir para var*. Telefon taksiti ödemek zorunda, elektrik parası ödemek zorunda, her ay çocuğunun okul ve yurt taksitini ödemek zorunda, her ay köy arabasının ve çocuğu taşımali sistemle okula getiren servisin parasını ödemek zorunda. Bir yerden kredi aldıysa her ay kredi borcunu ödemek zorunda. Velhasıl şu an köylümüzün aynen şehir ve kasabalarda oturanlar gibi kesinlikle ayda eline asgari kesin ödemek zorunda olduğu (elektrik, telefon, kredi borcu gibi sabit giderleri için) en az 500 TL geçmesi lazım. Eğer bu sabit geliri elde edemezse köylüyü köyde tutamayacağız. Şimdi Türkiye’de bu yönde çalışmalar var. Başarılı olunur mu bilinmez, fakat köylünün sabit geliri (her ay eline geçecek garantili geliri) olmazsa olmaz. Köyde oturanların tarımdan, hayvancılıktan belki çok daha fazla geliri olabilir, fakat bu gelir sabit ve her ay gelecek garantili gelir olmayınca, vatandaşlarımız için şehirdeki asgari ücret cazip hale geliyor. Bugün bizler şehirdeki asgari ücrete talim eden bu kişilerin köyde çok daha fazla gelir imkânı olmasına rağmen niçin köyü değil de şehirleri tercih ettiklerini anlamak istiyorsak bu “aylık sabit gelir” konusunun köylü için ne demek olduğunu iyi bilmeliyiz. Nitekim az veya çok bir miktar emekli maaşı

olanların köye tutunmalarının sebebini de ancak bu hususu göz önünde tutarak açıklayabiliriz.

2.3. Tarımsal destekler niçin başarısız?

Mekânı yeterince tanımıyoruz, toplumsal değişimi gözden kaçırıyoruz. Kırdan yaşayanlar sadece maddi gelir değil, iyi ve kolay yaşama arzusu, medyanın etkisi, gençlerin talepleri vd. gelişmeleri takip etmiyoruz.

Tarımsal destek, çiftçiye gübre desteği vs. devlet bu yönde tedbir alıyor. Çiftçiye bir şekilde gelire kavuşturmak istiyor ancak bunun bir garantisi yok. O halde bizim kırsal nüfusu yerinde tutabilmek için mutlaka sabit gelir denen kavramı yerleştirmemiz lazım. Sabit geliri nasıl temin edebiliriz? Köylüye bunu nasıl verebiliriz? Çeşitli destek ve teşviklerle sosyal güvence ayağı olmayınca yine köylüyü köyde tutamayız. Hastane yakın değilse bile helikopter ve ambulans uygulaması, müthiş bir uygulama. En kötü ihtimalle devlet helikopter gönderiyor ve bu vatandaşın kafasında sağlıkla ve gerektiğinde hastaneye ulaştırılmakla ilgili endişe kalmıyor. Ben burada mağdur olmam, devlet bir şekilde bana ulaşır imajı vermek başlı başına önemli bir şey. Bunun dışında eğer kırsal kesimde sabit geliri imkânı sağlayamazsak biz ne konuşursak konuşalım, nüfusu kırdan tutmak zor olacak.

Sabit gelir isteği dışında bir diğer husus da gençlerin köyde kalmak istememesidir. Burada köyden kasıt kırsal alanlardır. Buna Aybastı ve Kabataş ilçe merkezleri olduğu kadar bunların köyleri de dahildir. Fakat özellikle köylerde ücretsiz tarım işçiliği, evlilikten sonra erkeklerin bir şekilde gurbete çıkma zorunluluğu gibi nedenlerle genç kızlar köyden biriyle evlilik yapmak istememektedir. Biz her ne kadar bu durumu genç kızların şehre özentisi gibi görssek de bu o kadar basite alınacak bir konu değildir (6,11,23). Nitekim genç evlilerin asgari ücrete razı olarak kırı terk etmesi birçok köyde çocuk nüfus yokluğundan okulların kapanmasına neden olmuştur. Önce taşınmalı sistem denilerek yatılı okullara yönlendirilen öğrenciler kırdan kente bu yöndeki göçler nedeniyle yatılı bölge okullarının bile öğrencisizlikten kapanma tehlikesi baş göstermiştir.

2.4. Fındık tarımındaki kısır döngü

Bu araştırmalarımın sonucu ortaya çıkan bir durum, şimdi ekili olanların dikili hâle gelmesine gelince 2015 yılında pankartlar vardı; “*Ey vatandaş*

findığını erken pazara sürme”. (Huzurlarınızda tereciye tere satmayalım, malum hikâyeyi hepiniz biliyorsunuz), *“Erken satma ki fiyat düşmesin”.*

Bu kötü bir sarmal. Nasıl kötü bir sarmal? Biri gurbetten yazın findığını toplamaya gelen, diğeri de Ordu’da köyde kalmış findık geliri ile geçimini sağlamaya çalışan iki Ordulu vatandaş düşünelim. Ordu’da kalan gurbetten gelene diyor ki;

“Ey hemşerim sen İstanbul’dan gelmişsin, senin tuzun kuru. Senin için findık tek gelir değil, ek gelir. Senin orda işin var. Gelip findığı topluyorsun cebine parayı koyup gidiyorsun. Cebine parayı koyarken de beni düşünmüyorsun. Bir an önce satacaksın. Yağmuru var, depolama sıkıntısı var. Bir an önce satmak isteğinde de haklısın. Fakat, senin durumunda olanlar aynı anda hep birlikte findığı piyasaya sürdüğünde bir anda piyasada talebin üzerinde bir findık arzı meydana geliyor ve böylece 17 TL beklenen findık 5 TL’ye düşüyor. Bu durum seni fazla etkilemiyor ama findık köyde kalan bizim gibiler için tek gelir kaynağı olduğundan bizi etkiliyor” diyor. Bu serzenişinde Ordulu vatandaş çok haklı. Fakat talebi karşılık bulmuyor ve hasat sonrası hemen piyasaya sürülen findık yüzünden fiyat dibe vuruyor ve beklenen gelir elde edilemiyor. Umudunu tek geçim kaynağı findığa bağlamış olan vatandaş geçim sıkıntısına düşüyor ve bu kez kendisi de göçe katılıyor. Bu durumda da; bir önceki yıl gurbetten gelip de findığı piyasaya erken süren vatandaşa kızan vatandaşın bu kez bizzat kendisi de göç ettiği gurbetten mevsimlik olarak gelip önceki yıllarda kınadığı şeyi kendisi yapmaya başlıyor, gurbette okuldu, işti bahane edip findığını erken piyasaya sürüyor. Buna ben *kötü sarmal* yani *findık sarmalı* diyorum **(3,10,18,19,24,26)**.

2.5. Findık tarımında ulusal ve uluslararası aktörler

Bu yaz bakıyorum findık fiyatı düşecek mi düşmeyecek mi? Uluslararası aktörler var. Findık el değiştirdi. Artık İtalyanlar da işin içinde. Son derece pervazsız bir şekilde diyorlar ki maden findık değerli. Mesaj veriyorlar, “Ben size bağımlı değilim, findığı İtalya’da ve Arjantin’de de yetiştirebilirim ve böylece sizi tekel olmaktan çıkartırım.” Niyetlerini ortaya koymuş oldular. Dolayısıyla bizim bu durumda findığa çok bel bağlamamız iyi bir şey değil. Şu an için alternatifler üzerine çok sayıda çalışma yapılıyor. Turizm, arıcılık, meyvecilik, eskiden olduğu gibi mısıra dayalı tarla tarımı gibi. Fakat gelinen noktaya bakıldığında fazla da bir alternatifimiz de yok **(22)**. Alternatif olmaması gerçekten alternatif olmadığı için değil, kabul edelim ya da etmeyelim, findık

gibi tembel işi bir alternatif yok. Diğer her ne alternatif getirseniz findıktan daha çok emek ve bakım istiyor. Burada alternatif yoktan kasıt, bu kadar az emekle elde edilecek başka gelir kaynağı yok. Diğer yandan findığın mono kültür olduğu kadar bu eğimli yüzeylerde erozyona karşı da arazide direnç sağlayan bir faktör olduğu unutulmamalıdır.

2.6. Peki alternatif ne? Turizm olabilir mi?

Başkanlarımız söylediler. Turizm bizim için bir alternatif olabilir ancak antrenmanlı olmamız lazım. Tek başına otelle olmuyor çünkü onun doluluğunu sağlayamadığınız takdirde yapım maliyeti Antalya'ya da yapsanız aynı buraya da yapsanız aynı **(1)**. Dolayısıyla orada 10 ay doluluk garantisi varken burada 2 ay doluluk garantisiyle çalışması beklenemez. Bu durumda 2 ay doluluk karşılığında 12 aylık gelir beklentisi içine girilmesi fiyatların 6 kat artması, bu ise rekabet edilemez bir fiyat demek olduğundan turizmin daha baştan ölü doğması demek oluyor. Yaz 4 aya çıkartılabilir, buna kış turizmi eklenip 2-3 ay da oradan takviye olursa 5-6 aylık tatil süresi turistik yatırımları buraya çekebilir. Otel yapmak yetmiyor, müşteri devamlılığı ve faaliyetlerin bütün yıla dağıtılması gerekiyor.

Bunun için de mevcut potansiyelin tespiti ve tanıtımı önemlidir. Yaptığımız bir araştırmada bu bölgenin dünyanın en çok turist çeken merkezlerinden olan Alplerden çok da aşağı kalır tarafı olmadığını tespit ettik **(2)**. Benzer potansiyele sahip olmasına rağmen benzer turizm hacmi görülüyorsa bu da ayrıca üzerinde durulması gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Turizm bir alternatiftir ama çok iyi planlanması gerekir. İşte o zaman yolun olması iyi bir şey. Karadeniz sahil yolundan dikine (kuzey-güney yönlü olarak) yaylalara çıkan yollar kadar, yaylaları doğu-batı istikamette birleştiren mevcut ve muhtemel yolun önemi de buradan gelmektedir. Burada gençlerimiz için şu anda en çok iş potansiyeli turizmde var görünüyor. Özellikle Araplardan doğa turizmine talep var. Madem öyle bir beklenti var, mutlaka yeşil yol olayı gerçekleşiyor ve çevreciler ne kadar karşı çıkarsa çıksın gerçekleşecek.

Yeşil yolun merkezi Ordu ve Ordu'da da Aybastı-Perşembe Yaylası. Neden? Yeşil yol Samsun'dan başlıyor ama orada yeterli yükselti yok, bu nedenle de yayla havası yok. Yayla havası Canik Dağlarından itibaren başlıyor. Giresun'da devam ediyor. Trabzon ve Rize'ye ulaştığında artık dağlar daha engebeli, doğu-batı yönde ulaşım derin vadilerle engelleniyor. Yani o

kesimlerde bu iş zor. Olsa bile yollar kuzey-güney yönde ve vadi tabanları boyunca ancak ulaşım mümkün. Ordu’da ise yaylalar coğrafi şartlar uygun olduğundan doğu-batı doğrultuda birleştirilebilir. En çok potansiyel burada, fakat aynı ölçüde en büyük risk de burada, yani Aybastı yöresinde.

“Çevreye zarar vermeden Ordu ilimize zarar vermeden insanları buraya getirmek için ne yapabiliriz?” kısmında kafa yorarsak o gün geldiğinde hazırlıklı olmuş oluruz. Bugün atılan her adıma körü körüne olmaz, yapılamaz ve gidilemez dediğimiz her şeyin sonunda o işler oluyor ve biz hazırlıksız yakalanıyoruz. Sonunda oluyor ama gecekondı gibi oluyor ve bir işe yaramıyor.

Bilindiği üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın koordinasyonunda başlangıcı Samsun ili bitişi Artvin Sarp sınır kapısı olan ve Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun ve Trabzon illerini kapsayan Yeşilyol projesi başlamış ve devam etmektedir. Bu proje ile yayla ve turizm merkezlerini üst kottan birbirine bağlanacaktır. Çalışmalar bütün hızı ile devam etmektedir. Bizler bir an önce olamaz, yapılamaz ve diğer karşı çıkışları bırakıp, en iyi nasıl olur konusunda kafa yormamız ve önerilerde bulunmamız gerekmektedir.

Yeşilyola sadece dışardan gelenlerin değil bizzat Orduluların ihtiyaçları var. Ordu, Ünye, Fatsa gibi sahil boyundaki şehirlere inen Ordulular bu şehir merkezlerinde kendilerini binalara adeta hapsettiler. Sahilyolu boyunca yükselen Çin Seddi benzeri binalar bu şehirlerin önlerini kesti ve onları havasız, güneşsiz, yeşilsiz bıraktı. Bu insanlarımız da ilkbaharla birlikte yaylalara çıkmak, nefes almak istiyor (12, 20). Keza gurbetteki Ordulular da bu hasretle sıla turizmine katılıyor.

2.8. Gurbetteki Ordulular

Önce gurbettekileri, yani il dışında yaşayan Orduluları yöreye çekelim. Alternatif olarak kırsal kalkınmada önceliği turizme vereceksek önce yurt içi ve yurt dışındaki Ordululardan başlamamız gerekir. Önce kendi insanımız, benim temel mantığım bu. Mademki İstanbul’da 250.000’den fazla Ordulu var. Bu insanların memleket hasreti var ama bu hasret şimdi var, yarın olmayacak. Çünkü zaman içinde gittikleri yerde kalıcı oluyorlar. İkinci, üçüncü nesil derken sıla ile bağ kopuyor. Bunu anlamak için gurbette yaşayan Orduluların ölüm halinde cenazeleri ne oluyor ona bakalım. Gurbetteki Ordululardan ne kadarının cenazesi memleketine geliyor, ne kadarı bulunduğu ilde kalıyor? Gelmeyenlerin oranına bakarak kopmayı ortaya koyabiliriz.

Biz Şu an için Ordu'dan göç etmiş orta halli insanlara hitap edebilirsek, onlarla baē kurabilirsek, onların Ordu ilçe ve köylerindeki evlerini tamir ettirip yazı burada geçirmelerini saēlayabilirsek çocuklarıyla da baē kurabiliriz. Bu kişileri el üstünde tutmalı ve onları teşvik etmeliyiz. Vaktiyle Almanya'ya ilk gidenler 1980'li yıllarda köylerine ev yaptıklarında onları ahmak yerine koyduk, l yatırım dedik, köyde eve ne gerek var git Şehre yaptırsana dedik, dalga geçtik, kafası çalışmaz yerine koyduk. Halbuki bindiēimiz dalı kestik. O köye yapılan ev sayesinde köydeki genç inşaat iŐiliēini ērendi, sıvacı, boyacı, fayansi gibi daha gurbete çıkmadan baba ocaēında iyi kötü meslek sahibi oldu, köydeki genç o sayede gurbette iş buldu. İnşaat için alınan malzeme, evin döşenmesi için alınan eşya yöredeki esnafı ayakta tuttu. Yani Ordu kırsalındaki nüfus bu sayede glere bir süre daha direndi. Bugünden geriye baktıēımızda gurbetçilerin o zaman yaptıkları evleri bugün kırsal kesimle olan baēını sürdürmek için tek araç haline geldi. Yaşlı anne balar da lnde köydeki evinden başka baē kalmadı. Bugün köylerine gelenler bu kişiler.

Peki bizim eleştirilerimize hak verip (!) köye, kasabaya (Aybastı'ya, Kabataş'a), nye, Fatsa, Ordu'ya deēil de özellikle bulundukları Avrupa ülkelerine yatırım yapanlar ne oldu? Köye ev yaptıklarında evi bitirmek için her yıl onbinlerce Markla gelen vatandaşlarımız artık bütün tasarruflarını Avrupa'da bırakıyor. Velhasıl, Ordu'ya ev yapanları ahmak yerine, Avrupa'dan ev alanları da akıllı yerine koyduk ta ne oldu? Bu vatandaşlarımız, Avrupa'da bulundukları ülkelerde 30-40 yıl vadeyle aldıkları evlerin borcunu ödemek için 4-5 yılda bir sılaya (Ordu'ya) geldiler, bir kısmının baēı tamamen koptu. Çünkü eskiden her sene gelirken çocuklar da çevreye uyum saēlıyor, akrabaları tanıyor, dili geliŐiyor, inancı pekişiyordu. Şimdi gelmeye gelmeye koptular, dil gelişmedi, gelseler de konuşmaları batıyor, dalga geçiliyor diye çocuklar gelmek istemiyor, zaten kredi borcu var, zaten masraflar çok... Ne oldu gurbetçilerin kırsal kesimle baēları zayıfladı ve koptu **(13)**.

Demem o ki, gurbetteki Ordululara Avrupa'dakilere yaptıēımızı yapmayalım, bindiēimiz dalı kesmeyelim. Konuyu biraz daha açalım; Almanya, madem bunlar eve çok düŐkün diyerek 30-40 yıllık evleri bizim gurbetilere 3-4 yüz bin marka sattı. Bizimkiler de çok mutlu oldular, niye olmasınlar ki, ev kirası verir gibi 1000 Mark taksitle ev sahibi oldular. Ama 40 sene sonra o ev zaten eskimiş oluyor. Fakat bunun bizi ilgilendiren yönü Türkiye'deki evi için para biriktiren adam artık biriktiremeyip gelemiyor, gelse de borçlu geliyor. Sonuç olarak Türkiye'ye o para girmedi ve Almanya'da kaldı. Almanya'dan

oradaki evi için mobilya ve sair aldı ve böylece bütün tasarruflar Almanya'da kaldı (Almanya sözü ile bütün Batı Avrupa'daki vatandaşlarımızı kastediyorum). Bu iş günümüzde öyle bir noktaya geldi ki Türkiye'deki evini satıp oradan ev bark alanlar oldu, böylece tersine sermaye göçü yaşandı ve yaşanıyor (13).

Şimdi böyle bir süreci iyi okuyamazsak konuşmalarımızın hiçbir kıymeti olmayacak. Süreci iyi okuyabilmemiz lazım. Hani siyasette oluyor ya partilerin durumu belli, rakipler belli eğer bunu okuyamıyorsanız arkanızdaki el kadar adam sizi yarı yolda bırakıyor. Bir de toplumun kafasında arifler var. Yani adam anlıyor feraseti var. Profesör çalıştığı üniversitede kimin rektör olacağını bilemiyor ama sokaktaki vatandaşın tahmini doğru çıkabiliyor. Feraseti bir kenara bırakmayın, her şeyi bilimle, bilim adamına havale ederek halledemeyiz. İçinde yaşadığımız toplumu tanımalıyız, sürekli gözlem yapmalıyız. Neydik ne olduk, nereye doğru gidiyoruz, yarın nerede olacağız gibi konularda kafa yormalıyız, toplumsal değişim konusunu göz ardı etmemeliyiz. Şimdi bu durumda gurbetçilerden yola çıkarak bize düşen görev Aybastı ile Kabataş'tan göç etmiş insanları buraya getirmek olacak. Onlarla bağ kurmamız lazım. Bir günlüğüne bile gelseler, bu cenaze olur, başka bir şey olur, bunu fırsat bilip gönlüne girelim, diyalog kuralım. Onların tecrübesinden, başarısından faydalanalım. Turist olarak, turizm elçisi olarak, turizm yatırımcısı olarak gerek büyükşehirlerdeki, gerekse yurtdışındaki Orduluları tekrar kazanalım (1).

2.9. Köylerde nüfusun azalması, yaşlı nüfus sorunu

Türkiye yaşlı nüfusa çok hızlı geçiyor. Türkiye'nin şu anda en büyük problemi Cumhurbaşkanımızın da bahsettiği üç çocuk meselesinin temelinde yaşlı nüfusa hızla geçiyor olmamız yatıyor. Yani uzun yıllar yaşlı nüfus % 4'ün altındayken % 8-9 diye gidecek. 2020 - 2030'lara vardığımızda 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfus içindeki oranı % 20'lere varacak. Şu an Almanya'da % 20 yaşlı nüfus var, ama onların altyapısı güçlü bu durumu tolere edebiliyorlar. Fakat bizim için bu rakam asla kabul edemeyeceğimiz bir problem. Kimse baş edemez. Eskiden yaşlandığımızda ölüyorduk, şimdi ise Alzheimer'dan tutun da yaşlılarımızı fişlemeye başladık kaybolursa diye şehirlerde. Böyle bir problemimiz var. Kırsal alanda nereye gidecek arabanın altına mı girecek? Kaybolacak hali yok. Bu yaşlı nüfusun da buraya çekilmesi lazım. O zaman hastane devreye giriyor. Yani burada onlara acil müdahale edecek birileri olması lazım. Yani o kişi anne ve babasını buraya gönderebilmeli. Anne ve babası burada olursa evini tamir ettirmek ve ardından eşya vs. almak zorunda.

Bu tür bir tüketim ise bir nebze de olsa yerel kalkınmaya teşvik olur. Daha sonra çoluk çocuk da anne babasını görmeye gelecek. O şekilde ulaşımın kolaylaşmasını sağlayacak ve böylece o bağı kurmuş oluruz. Eğer bu bağı kuramazsak gurbettekiler bulundukları yere yerleşecek, mezarlığı da orada olacak ve bu tarafa gelmeyecek. Bu tarafa gelinmediğinde biz kendi kendimize kalıyoruz. Zaten fındık dikilmiş topraklar etkili halden dikili hale gelmiş. Dikili hal derken tabi mısır ve buğdaydan bahsetmiyorum. Bu ürünleri diktiğimiz zaman başında beklememiz lazım. Fındık öyle değil, senede 1 ay da gelsen 2 ay da gelsen yeterli. Fındık dikince topraktan bağımsız hale geliyorsunuz. Dolayısıyla burayı tekrar canlandırmak için nüfusu burada tutacak alternatiflere ihtiyaç var.

2.10. Mevsimlik işgücü

Ordu yöresi sadece daimi göç değil aynı zamanda mevsimlik işgücü göçlerinin de yaşandığı bir yer. Ordulular arıcılık ve inşaat işçiliği göçlerine katılırken, dışarıdan özellikle Güneydoğu illerimizden de fındık hasat döneminde mevsimlik işgücü çekmektedir. Göçe katılan Orduluların devletten talebi olmayıp kendi yağları ile kavrulurken, dışarıdan gelenler için barınma ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi, çocuk işçiliğinin önlenmesi gibi sayısız sorunlarla baş edilmesi gerekmektedir (3,18,24).

Burada bizce en önemli husus az veya çok dememeli gurbetteki Orduluların fındık mevsiminde köylerine kasabalarına gelmeleri teşvik edilmelidir. Bu da yöredeki turizm potansiyelinin canlandırılması ile olur. Gelen sadece fındık toplamayacak, tatil de yapacak. Böylece kırsal alanla bağlar kuvvetlenir, yeni yatırım alanları yaratılabilir, emeklilerin ilgisi artırılabilir, böylece köylerde bir miktar nüfus barındırılabilir. İleride şartlar değişir de köyler cazip hale gelirse kırsal kültürü aktaracak bir miktar nüfusun bu şekilde devamlılığı da sağlanmış olur.

Yerel yönetimler de artık değişen şartları görmeli gelişigüzel ve çirkin yapılaşmayı önlemeli, estetiğe önem vermeli, köy ve kasabalarda gerekirse örnek hazır planlar sunarak görsel kirliliği en aza indirmelidir. İlçe merkezlerindeki mevcut yarım kalmış inşaat görüntüleri bir şekilde sonlandırılmalı, en azından bu tür binalara dıştan sıva-boya şartı getirilmeli. Yayla meskenleri de bir an önce görsel kirlilikten kurtarılmalı. İlçe merkezlerinde yer darlığından iç içe geçmiş binaların yenilerine artık bu şekilde izin verilmemeli.

2.11. Su kaynakları

Karadeniz Bölgesi kıyı kentlerinin bir de su sorunu vardır. Yaylalarda içilebilir özellikteki sular sahile indiğinde kirlenmiş vaziyette karşımıza çıkmaktadır. Akarsular boyunca yer alan köy ve kasabalar bütün atıklarını derelere atmakta, bu durum gelecek için endişe kaynağı oluşturmaktadır. Temiz ve güvenilir içme suyu kaynaklarımızı korumamız gerekir. Aybastı ve Kabataş gibi ilçelerin bu suları kirlenme hakkı yoktur. Kendilerinin de bu sulara ihtiyacı vardır ve bu sular korunmalıdır. Su kaynakları havza bazlı planlarla koruma altına alınmalı ve kirlenmemelidir **(7, 8, 9, Ek 2)**.

Diğer yandan havzanın aldığı yağış, vadilerin derinliği, sel ve taşkın riskleri de havzadaki su kaynaklarının sadece temiz ve güvenilir içme suyu kaynakları anlamında değil, afet üreten yapısı üzerinde de yoğunlaşmamız gerekmektedir **(20)**.

Bir kısım akarsuların HES'ler yoluyla kontrol altına alınması, gerektiği kadar suyu akarsu yatağına bırakmaması doğal hayatı etkilediği kadar, kanalizasyon atıklarını bu derelere atan köy ve kasabaların özellikle yaz mevsiminde mevcut akarsu yatağında su kalmaması nedeniyle kötü kokuların yayılmasına, belki salgın hastalıklara davetiye çıkaracak bir durumun ortaya çıkmasına sebep olduğu da unutulmamalıdır. Bu yönde de tedbirler alınması zorunludur.

2.12. Ulaşım kolaylığı, iyi ve kötü yönleri

Aybastı'nın ulaşım sorunu yeni yollar ve mevcut yolların iyileştirilmesi ile çözümlenmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; bu ulaşım kolaylığının Aybastı'yı cazip hale getirip kalkınmasını sağlayacağı yönde iyimser havanın o kadar da doğru bir düşünce olmadığına farkına varılması gerektiğidir. Daha önce yaptığımız bir çalışmada ulaşım kolaylığı nüfustaki hareketliliği arttırmaktadır. Bu şu şekilde oluyor: Aybastı'dan mobilya alacak kişi, yol iyi olunca bir de Ordu'ya Fatsa'ya, hatta Samsun'a, Trabzon'a bakalım diyerek alışverişini dışardan yapmaya başlıyor ve bu durum ilçe ekonomisini zora sokuyor **(Ek 3)**.

Aynı ulaşım kolaylığı sonucu Aybastı'da, Kabataş'ta oturanlar sahile iniyor, buradaki köy ve kasabaların nüfusu azalıyor. Bunun tersine, yine aynı şekilde, sahilde yaşayanlar da yol nasıl olsa iyi 1 saatte yaylaya çıkar inirim diyor. Kendisi sahilde ama çöpü pisliği yaylada, eziyetini Aybastı çekiyor,

vergisini başkası alıyor. Ulaşım kolaylığının bu tür yönlerinin de olduğu unutulmamalı, ona göre tedbirler geliştirilmelidir (20,21).

2.13. Katı atık sorunları

Sahilden yaylaya çıkana kadar tüm yerleşmelerimizin katı atık sorunları vardır. Bunlar için ortak tedbirler geliştirilmelidir (5). İleride çok daha büyük sorunlarla karşılaşmamak için bugünden tedbir alınmalı, katı kurallar konulmalı, yerel nüfus eğitilmeli, dışarıdan gelen kirleticilere göz yumulmamalıdır.

2.14. Kütle hareketleri

Aybastı ve Kabataş'ın da yer aldığı Ordu yöresi bütünüyle başta heyelanlar olmak üzere yoğun kütle hareketlerinin yaşandığı bir sahadır (17). Nüfus ve yerleşmenin dağılışı, yol vb. alt yapı yatırımlarında bu husus dikkate alınmalı, inşaat faaliyetlerinde yamaç eğimi dikkate alınmalıdır.

SONUÇ

Yukarıda bahsedilen hususlar bizim tespit ettiklerimizdir. Yöre insanları bunları bilmektedir. Sorun hepimizin sorunudur. Çözümü de birlikte aramalı, bulmalı ve uygulamalıyız. Hepinizi saygıyla selamlıyor ve teşekkür ediyorum.

.....

Yukarıda bahsedilen sorunlar ve çözüm önerileri ile ilgili olarak yaptığımız ve yayınladığımız çalışmalardan medyada çıkan haberlere örnekler:

EK 1:

30.07.2011

GÖÇE HAMLET MODELİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, son yıllarda nüfusu göç hareketleri sebebiyle hızla düşen Ordu'da mevcut nüfusu yerinde tutabilmek için ABD'deki gibi 'hamlet modeli' uygulanması önerisinde bulundu.

1980'lerin sonları ile 1990'lardaki hızlı içgöç hareketi sebebiyle 2000 yılındaki nüfusu 2011 yılında 719 bine kadar düşen Ordu'da artık 'Nasıl göç verilmez?' sorusunun yerini 'Mevcut nüfusu nasıl koruruz?' düşüncesi aldı. OMÜ Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, Ordu ilindeki köy ve yerleşim birimlerinin dağılık olduğuna dikkat çekerek 'orta ve uzun vadeli' bir öneride bulunarak mevcut nüfusunun korunması için 'Hamlet modeli' önerisi getirdi. Özellikle ABD'de uygulanan bu modeli örnek gösteren Prof. Dr. Yılmaz, "Ordu'da nüfusun büyük bölümü kırsal alanda bulunuyor. Ancak bu köyler göç verdikçe daha da küçülecek, buralara götürülen hizmetin maliyeti artacaktır. Göç etmeyen ve geride hizmet bekleyen köylüler için ABD'deki hamlet benzeri bir model uygulanabilir. ABD'nin kırsalında da çok büyük araziler ve dağılık bir yerleşim sistemi var. Ancak oralarda okul, market, sağlık merkezi, spor alanları hatta iş merkezleri bir arada tutan ve bu dağılık yerleşmelere hizmet sunan hamletler bulunuyor. Bir anlamda Ordu köylerinde de bunun gibi acil sağlık ve eğitim hizmetlerinin verildiği, araç, gereç, personel ve ekipman yönünden örgütlendiği “çevik merkezler” oluşturulmalı, köylüye buradan hizmet sunulmalıdır. Köy-Kent düşüncesi ve uygulaması gözden geçirilmeli, amaç sadece göç eden nüfusu geri getirmek veya kırdan kente göçü önlemek değil, geride kalan vatandaşların hayatlarını sürdürmek için sağlık ve eğitim gibi asgari koşulları sağlamak olmalıdır" dedi.

"Böyle giderse göç bitmez"

Ordu ili genelinde monokültür haline gelen fındık tarımının gerekli sanayi alt yapısı ile desteklenmediği müddetçe mevcut nüfusu beslemekten uzak olacağını ve bu durumun nüfusun önemli bir kısmını göçe zorlayacağına dikkat çeken Prof. Dr. Yılmaz, mevcut şartlar kısa sürede değiştirilemeyeceği için yakın gelecekte göçlerin önüne geçilmesinin mümkün görünmediğini kaydetti. Prof. Dr. Yılmaz, "Ancak il genelinde arazinin çok iyi tanınması, her bir ünitenin sahip olduğu potansiyel gücün açığa çıkartılması için ilgili kurum ve kuruluşların koordinatörlüğünde daha fazla çalışma yapılması gerekir. Bütün bunların sonucunda belki göç bütünüyle engellenemez, fakat en azından geride kalan vatandaşlarımız için insanca bir yaşam sağlanabilir" diye konuştu.

"Göçün ana faktörü ekonomik"

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, Ordu'dan Büyükşehirlere olan göçlerin ana sebeplerini ise ana başlıklar halinde şöyle özetledi:

"Göçlerin birinci sebebi ekonomik durumdur. Özellikle 1980 sonrasında niteliksiz ve fakir köylü nüfus şehre göç etmeye başladı.

Bundan dolayı 1980 öncesinde daha çok kademeli göçler varken, son 25 yıldır göçler doğrudan son varış yerine yapılmaktadır. Orta yükseltideki köylerde daha çok ailelerin göçü görülürken, yüksek köylerde bireysel (erkek) göçü (gurbetçi göçü) halâ önemlidir. Orta yükseltideki köylerde fındığın dışındaki geçim kaynakları hızla ortadan kalktığı için aileler artık yoksulluğa dayanamamaktadır. Yukarı köylerde ise yaylacılık, hayvancılık ve arıcılık gibi faaliyetler kısmen getiri sağlamaya devam etmektedir. Bu nedenle buralardaki göç daha çok ek gelir ihtiyacından doğmaktadır. Bu da ailenin tümünden ziyade her aileden bir veya iki kişinin bireysel göç etmesi sonucunu doğurmaktadır"

"Tarım araziler küçülüyor"

"Nüfus arttıkça ve çekirdek aileye geçildikçe arazi parçalanmakta ve küçülmektedir. Ayrıca miras yolu ile bölünme de devam etmektedir. TÜİK verilerine göre kıyı kuşağında arazilerin yüzde 90'ı 25 dekar azdır. Arazi büyüklüğü en fazla olan grup 11-20 dekar arasında arazisi olanlardır. Ordu ili genelinde 100 dönüm üzerinde arazisi olan ancak 571 hane vardır. Buna karşılık 10 dönümün altında arazisi olanların sayısı yaklaşık 30 bin hanedir"

"Köylü ekmeği bile dışardan alıyor"

"Ordu'da kıyı kuşağının hemen gerisinde bulunan köylerin tamamının geçimi fındığa bağlıdır. Fındığın veriminin yıldan yıla az veya çok oluşu ve fiyatı insanları doğrudan etkilemektedir. Fındığın iklimle ilişkisi, fiyatla ilişkisi hep istikrar istemekte, istikrarsızlık ise insanları göçe zorlamaktadır"

"Köylerde gelir ihtiyacı arttıkça bağ, bahçe ve tarlaların fındık bahçesine dönüştürülmesi sonucu daha önce sebze ve mısır yetiştirilen alanlar ortadan kalkmıştır. Böylece fındık kuşağındaki insanların yiyecek ekmek için dışarıya muhtaç hale gelmeleri ilginç bir durum ortaya çıkarmıştır. Fındıktan daha fazla gelir elde etmek için bağ ve bahçesini fındığa ayıran insanlar, fındıktan elde ettikleri gelirin önemli bir kısmını yine ekmek ve sebze için harcamaya başlamıştır. Özellikle fındık toplamak için gurbetten gelenler, fındıktan elde edecekleri paranın çoğunu fındık hasadı ve izinleri esnasında gıda harcaması olarak tüketmektedirler"

"Kırsal kesimin kendi yağıyla kavrulma dönemini sona ermiştir. Dışarıya daha da bağımlı hale gelerek gelir-gider dengesi alt üst olmuştur. Sadece fındık geliri değil, başka ek gelir varsa o bile kırsal kesim insanına yetmez olmuştur. Bugün ilçe merkezlerindeki fırınlarda pişirilen ekmeklerin yol boyunca köylere servis edilmesi, köylünün bu

ekmeğe muhtaç olması, kısaca temel gıdası olan ekmeği bile üretemiyor olması çok düşündürücüdür. Artık köylü pazara bir şey getirmemekte, fakat buna karşılık her şeyini pazardan alarak kendi kendine içinden çıkılması zor bir ortama sürüklenmektedir"

"Gençler inşaat işçisi olmak için göçüyor"

"Kırsal kesimde aileler artık kızlarını sosyal güvencesi olmayan kişilere vermek istememektedirler. Bir sosyal güvenceye sahip olmak ise ancak kentlerde istihdamla mümkündür. Dolayısıyla, evlenmek isteyen gençler kentte iş bulmak zorunda oldukları gibi, bu süreç daha yeni evlenmiş çiftlerin bile kente göç etmesi sonucunu doğurmaktadır"

"Ordu ilinin yüksek kesimlerinde yer alan köyler, daha aşağıdaki fındık kuşağı köylerinden ekonomik yapı bakımından farklıdırlar. Yükselti nedeni ile fındığın yetişmediği bu köylerde halkın bir kısmı ormancılık işlerinde çalışırken, bir kısmı da yaylacılıkla bağlantılı olarak hayvancılık ve arıcılık yapmakta, bir kısmı da mısır ve patates yetiştiriciliği gibi tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadır. Bu kuşakta geçmişte orman işleri önemli sayıda işçiyi istihdam ederken, son yıllardaki teknolojik gelişmelerin ormana girmesi ile işgücüne ihtiyaç azalmış, ormanda uzun süreli çalışma imkanı da ortadan kalkmıştır. İşte bu köylerde yaşayan genç insanlar köylerinden kopmadan, ek gelir temin etmek amacıyla mevsimlik göçe katılmaktadırlar. Bunların en önemli uğraşları Ankara, İstanbul gibi büyük şehirler ile Akdeniz ve Ege kıyılarında yer alan kent ve kasabalarda inşaat işçiliğidir"

"Tüm bu faktörler Ordu ilinden sadece büyük şehirlere değil, başta Batı Avrupa ülkeleri olmak üzere, yurt dışına da çok sayıda kişinin göç etmesine neden olmuştur"

.....

EK 2:

Anadolu Ajansı / 22.03.2007 CNN Türk / 26 Mart 2007

KARADENİZ KENTLERİ SUSUZLUK TEHDİDİNDE

Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin ve sahildeki kentlerin gelecekte güvenilir su kaynaklarına ulaşmada sıkıntı yaşayacağı, bunun için de, bölgede yer alan akarsuların ayrı ayrı havza yönetim planları hazırlanarak hayata geçirilmesi gerektiği belirtildi.

Yapılan bir araştırmaya göre Karadeniz Bölgesi'nin özellikle orta ve doğu bölümlerinde yer alan kentlerin gelecekte güvenilir su kaynaklarına ulaşmada sıkıntı yaşayacağı bildirildi.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Cevdet Yılmaz tarafından yapılan bir çalışmaya göre, Karadeniz'e kıyısı bulunan kentleri gelecekte susuzluk tehlikesi bekliyor. Çalışmayla ilgili bilgi veren Doç. Dr. Cevdet Yılmaz, Orta ve Doğu Karadeniz kıyı kentlerinin mevcut ve gelecekte ihtiyaç duyacakları temiz ve güvenilir içme suyu kaynaklarının arz-talep dengesi ve bunu etkileyen faktörler üzerine yapılan araştırmada ilginç bulgulara ulaşıldığını söyledi. Araştırmanın Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin'in Karadeniz sahili boyunca uzanan ve çoğu yerde birbirinin devamı olacak şekilde birleşmiş durumda bulunan nüfusu 10 binin üzerinde toplam 30 il ve ilçe merkezini kapsadığını belirten

Doç. Dr. Yılmaz, çalışmada öncelikle söz konusu sahadaki kentsel nüfusun artış hızının dikkate alındığını bildirdi. Mevcut temiz ve güvenilir su kaynaklarının arzında yaşanan problemlere karşılık artan nüfusla birlikte su talebinin de çoğaldığını ifade eden Doç. Dr. Yılmaz, gelecekle ilgili acil plânlar yapılması gerektiğini kaydetti.

Araştırma sahasının büyük kısmında mevcut akarsuların yüksek bir eğimde denize dik olarak aktığını, bu durumun akarsular üzerine baraj yapımını olumsuz kılarak su sorununun kalıcı ve uzun vadeli çözümünü engellediğini belirten Yılmaz, araştırmada ortaya konulan konular hakkında şunları söyledi:

"Sahildeki birçok kent için akarsular ve bunların geçtikleri dere yatakları katı atık depolama sahası olarak kullanılmakta, bu durum yer altı su kalitesine zarar vermektedir.

Ayrıca kıyı kesimini iç kısımlara bağlayan yollar genellikle ırmak yataklarını takip etmekte olup gerek bazı turistik tesislerin, gerekse çevredeki dağınık yerleşmelerin zamanla yol boylarına toplanmasına neden olmaktadır. Bunlardan kaynaklanan katı ve sıvı atıklarla akarsular ayrıca kirlenmektedir.

Son yıllarda turizmin gelişmesine bağlı olarak yaylalar sahası giderek daha fazla nüfus çekmekte, kontrolsüz gelişen bu durum ise akarsu ve çevre kirliliğinin 2000 metreler seviyesine kadar çıkmasına, denize ulaşan suların da daha kaynağından itibaren kirlenmesine neden olmaktadır. "

Kentlerin Durumu

Bölgedeki önemli yerleşim alanlarının büyük çoğunlukla akarsuların denize ulaştıkları yerlerde kurulduğunu belirten Yılmaz, "Bu durum akarsuların meydana getirdiği taşkın ve sel felaketleri sırasında kentlerin mevcut altyapıları ile su temin ve dağıtım sistemlerinin de bozulmasına neden olmaktadır" dedi.

Akarsu yatakları üzerinde sondaj kuyuları

Kıyı kentlerinin bir kısmının temiz su ihtiyaçlarını bu akarsu yatakları üzerinde açtıkları sondaj kuyularından temin ettiği bildiren Yılmaz, bu sistemin ise kaliteli su sağlayamadığını söyledi.

Söz konusu nedenlerden dolayı yakınlarındaki akarsulardan içme ve kullanma suyunu temin edemeyen belediyelerin bir kısmının çevrelerindeki kaynak sularına yöneldiğini hatırlatan Yılmaz, "Fakat, kaynak sularının dağınık olarak bulunması, mevsimler itibariyle istikrarlı olmamaları, bölgenin heyelanlı yapısı nedeniyle bu suları taşıyan boru hatlarının sık sık tahrip olması gibi nedenlerle burada da bir istikrar ve güvenilirlik yoktur" diye konuştu.

Havza yönetim planları hazırlanmalı

Nemli iklim ve sık bir akarsu ağına sahip olmasına rağmen Orta ve Doğu Karadeniz kıyı kentlerinin tüm bunların sonucu olarak günümüzde sık sık su kesintilerine gitmek zorunda kaldığını belirten Yılmaz, söz konusu bölgenin gelecekte susuz tehlikesi ile karşı karşıya bulunduğunu vurguladı. Bölgede önemli akarsu kaynakları olmasına rağmen acil önlem alınmaması halinde tehlikenin kaçınılmaz olacağını ifade eden Yılmaz, şunları kaydetti: "Halka yeterli ve temiz su verilememesi daha bugünden insanların bir kısmını hazır su tüketmeye mecbur bırakmaktadır. Bu problem daha da büyümeden çözüme kavuşturulmalıdır. Bunun için bölgede yer alan akarsuların her biri için ayrı ayrı havza yönetim planları hazırlanmalı ve bunlar bir an önce hayata geçirilmelidir".

EK 3:

www.haberler.com/karadeniz-sahil-yolu-kirsaldan-kente-gocu-4825380-haber/

HABERLER.COM

12 Temmuz 2013

<http://www.haberler.com/karadeniz-sahil-yolu-kirsaldan-kente-gocu-4825380-haber/>

KARADENİZ SAHİL YOLU, GÖÇÜ HIZLANDIRDI

Ondokuzmayıs Üniversitesi (OMÜ) Türkiye'nin en önemli alt yapı projelerinden biri olan Karadeniz Sahil Yolu'nun kıyı kentleri üzerine etkilerini araştırdı.

Ondokuzmayıs Üniversitesi (OMÜ) Eğitim Fakültesi Dekanı ve Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, Türkiye'nin en önemli alt yapı projelerinden biri olan Karadeniz Sahil Yolu'nun kıyı kentleri üzerine etkilerini araştırdı. Samsun-Sarp arasındaki 542 kilometrelik otoyolun hizmete girmesiyle bölgede nüfus hareketliğinin arttığı ve kırsallardan kente göçün hızlandığı tespit eden öğretim üyesi, göçle birlikte sahillerde aşırı yapılaşmanın arttığını, bunun sonucunda da kıyılardaki doğal görünümün giderek çirkinleştiğini kaydetti.

Uzun bir serüvenine sahip Karadeniz Sahil Yolu ile ilgili ilk büyük ihale trafiğin en yoğun olduğu Çarşıbaşı-Trabzon-Araklı kesimi için 1987 yılında yapılmıştı. 6 il, 63 ilçe, 17 bucak merkezi, 9 liman, 2 havaalanı ve birçok yerleşim birimine hizmet veren 542 kilometrelik otoyol, doğrudan 1,5 milyon kişiye hizmet veriyor. 8 Nisan 2007'de Başbakan Erdoğan'ın açılışını yaptığı Karadeniz Sahil Yolu'nun en az gelişmiş bölgelerden Doğu Karadeniz'in ekonomik açıdan canlandırmasında önemli rol oynaması bekleniyor. Ancak yapılan bilimsel araştırma, mavi ile yeşili buluşturan Doğu Karadeniz'in doğal güzelliğini giderek bozduğunu ortaya koyuyor.

Karadeniz Sahil Yolu'nun kıyı kentleri üzerine etkisine araştıran OMÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, yolun nüfus hareketliğini artırdığı, kırdan kente göçü de hızlandırıldığını belirtti. Uzun yıllardır yaptığı çalışmasını bir süre önce yayınlayan Prof. Dr. Yılmaz, yolun faydasının yanında birçok sorunun ortaya çıkmasını büyük katkı sağladığının altını çizdi.

Karadeniz Sahil Yolu Nüfus Hareketliliğini Arttırdı

Karadeniz Sahil Yolu'nun tamamlanmasıyla kıyılardaki kent merkezlerinin cazibesinin arttığını ifade eden Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, ulaşım kolaylığı sayesinde bölgede var olan göçün daha da hızlandığını vurguladı. Prof. Dr. Yılmaz, "Karayolu nüfus hareketliliği üzerinde etkin rol oynamakta, iç ve dış göçü hızlandırmaktadır. Göçler sonucunda nüfusun bir kısmı (başta İstanbul olmak üzere) bölge dışına göç ederken, bir kısmı da kıyı kentlerinde toplanmaya başlamıştır. Bu durum kırsalın boşalmasını hızlandırmıştır. Diğer yandan bu bahsedilen kadar olmasa da, Karadeniz Sahil Yolu, ters göçe de imkân hazırlamıştır. Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerde yaşayan yöre insanının bir kısmı emeklilik sonrası, ulaşım kolaylığının da cazibesiyle memleketlerine dönmektedirler. Bu kişiler çoğunlukla kıyı kentlerine yerleşmektedirler" dedi.

Yüksek Binalar Kentlerin Önünü Kapatıyor

Kıyıdaki yığılma ve yer darlığı sonucu yüksek katlı bina sayısında artış gözlemlediklerine de değinen OMÜ Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Yılmaz, "Yol boyu sıralanan yüksek binaların sayısı arttıkça ve aralarındaki mevcut boşluklar doldukça kentlerin önü daha da kapanacak ve zamanla denizin etkisinin iç kesimlere girmesi engellenecektir. Kentlerin binalarla perdelemesi sonucu ne deniz görünecek, ne de kent merkezine rüzgâr gelecektir. Karadeniz'den gelen hava sirkülasyonu engellenecek, bu durum kentlerdeki hava kirliliğini arttıracaktır. Nitekim özellikle kış aylarında Ünye, Fatsa gibi kentlerde bu durum net bir şekilde görülmeye başlamıştır. Ayrıca yol boyu yapılaşma bu hızla giderse, çok kısa bir zaman içinde yoldan geçenler güneşe baktıklarında çay ve fındık bahçeleriyle kaplı alışageldikleri yeşil alanlar yerine sadece beton bir duvar göreceklerdir" değerlendirmesinde bulundu.

Acil Yasal Düzenleme Yapılmalı

Karadeniz Sahil Yolu'na bağlı olarak ortaya çıkan sorunların çözümü için acil olarak bir yasal düzenleme yapılmasını öneren Prof. Dr. Yılmaz sözlerini şöyle sürdürdü; "Karayolunun geçtiği kentlerin belediyeleri arasında birlik sağlanmalı, müşterek sorunlar için ortak bir yönetim modeli geliştirilmelidir. Bölgenin kültür ve tabiat varlıklarının tespiti, korunması ve ihyası yanında, gelişigüzel ve çirkin kentsel gelişmelerin kontrol altına alınması için bölgesel ölçekte işbirliğine ihtiyaç vardır. Yol boyu kentleri için 'Karadeniz Kıyı Kentleri Belediyeler Birliği' kurulmalı, bu ve benzeri ortak sorunlara ortak çözümler bulunmalıdır. Aksi takdirde

Samsun'dan Sarp'a kadar uzanan yol boyunca Çin Seddi gibi bir duvar ortaya çıkacaktır. İstanbul Boğazı'nda uygulanan Boğaziçi Öngörünüm Yasası benzeri 'Karadeniz Kıyı Kentleri Öngörünüm Yasası' adıyla bir yasa çıkartılmalı ve Karadeniz Kıyı kuşağındaki bu çirkinliğin bir an önce önüne geçilmelidir" ifadelerini kullandı.

.....

Metin içi referanslar ve ilgili

KAYNAKÇA

- (1) Cevdet Yılmaz (1994) “*Türkiye’de Turizmin Geliştirilmesi ve Turizm Gelirlerinin Arttırılmasında Batı Avrupa’daki İşçilerimizden Faydalanma İmkânları*”, **1994 Turizm Yıllığı**, Türkiye Kalkınma Bankası Yayını, (328–342), Ankara.
- (2) Cevdet Yılmaz (2002) “*Sürdürülebilirlik Açısından Karşılaştırmalı Bir Analiz; Alpler ve Karadeniz Dağları*”, **Türkiye Dağları I. Ulusal Sempozyumu**, Orman Bakanlığı Yayın No:183, (188 - 195), Ankara.
- (3) Cevdet Yılmaz (2005a) “*Ordu İlinin Nüfus Özellikleri*”, **Orta Karadeniz Kültürü**, (Ed.: B. Yediyıldız - H. Kaynar - S. Küçük), Siyasal Kitabevi Yayını, (253–278), Ankara.
- (4) Cevdet Yılmaz (2005b) “*Ordu Yöresi Coğrafya Araştırmaları*”, **Orta Karadeniz Kültürü**, (Ed.: B. Yediyıldız - H. Kaynar - S. Küçük), Siyasal Kitabevi Yayını, (165–172), Ankara.
- (5) Cevdet Yılmaz (2005c) “*Karadeniz Bölgesi Kıyı Kentleri Katı Atık Yönetim Modeli*”, **I. Çevre ve Ormancılık Şurası “Tebliğler” Kitabı, 1. Cilt**, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 273, (48-55), Ankara.
- (6) Cevdet Yılmaz (2007a) “*Evlilik Yoluyla Göç, Göç İçin Evlilik*”, Zeytinburnu Belediyesi, **Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, (164-172), İstanbul.
- (7) Cevdet Yılmaz (2007b) “*Su Kaynaklarının Varlığı Korunması ve Önemi*”, **Türk Yurdu, Sayı: 241**, (32-35), Ankara.

- (8) Cevdet Yılmaz (2007c) “*Karadeniz Kentleri Susuzluk Tehdidinde*”,
<http://www.cnnturk.com/2007/yasam/diger/03/22/karadeniz.kentleri.susuzluk.tehdidinde/319461.0/index.html>
- (9) Cevdet Yılmaz (2008a) “*Karadeniz Bölgesi Su Kaynaklarının Varlığı Korunması ve Önemi*”, (03.09.2008), **TRT FM**, Trabzon.
- (10) Cevdet Yılmaz (2008b) “*Giresun’un Bulancak İlçesi Kırsal Kesiminde Nüfus Hareketlerinin Nedenleri, Yönü ve Başlıca Özellikleri*”, **Uluslararası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Cilt:2**, (364-376), Ankara.
- (11) Cevdet Yılmaz (2009a) “*Türkiye’de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Faktörlerden Biri; Evlilik Yoluyla Göç*”, **Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 21**, (221-232), Erzurum.
- (12) Cevdet Yılmaz (2009b) “*Karadeniz Sahil Yolunun Kıyı Kentleri Üzerine Etkileri*”, Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, (TÜCAUM) **V.Ulusal Coğrafya Sempozyumu 2008, Bildiriler Kitabı**, (147-157), Ankara. http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/sem5_15.pdf
- (13) Cevdet Yılmaz (2010) “*Batı Avrupa’daki Türk İşçilerinin Tasarruf ve Yatırım Tercihlerinin Zamana ve Mekâna Bağlı Olarak Gelişim ve Değişimi*”, **I. İktisat Tarihi Kongresi Tebliğleri**, İstanbul Ticaret Odası, Ek. ve Sos. Tarih Yayınları, (Ed.: R. D. Özbay vd.), (641-653), İstanbul.
- (14) Cevdet Yılmaz (2011) “*Canik*”, **İlkçağdan Cumhuriyete Canik**, Canik Belediyesi Kültür Yay. No:3, (Ed.: C. Yılmaz), (1-20), Samsun.
- (15) Cevdet Yılmaz (2011a) “*Karadeniz Bölgesi’nden Göç Nasıl Önlendir*”, **TRT FM**, Trabzon.
- (16) Cevdet Yılmaz (2011b) “*Göçe Hamlet Modeli*”, **HaberOrdu**, 30.07.2011, Ordu. <http://www.haberordu.com/goce-hamlet-modeli-13133h.htm>.
- (17) Cevdet Yılmaz - Zeybek, H.İ. - Uzun, A. (2013), “*Korgan İlçe Merkezi Heyelanları (Ordu)*”, **UJES 2012 III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, (Ed.: H. Korkmaz - A. Karataş), (382-394), Hatay.

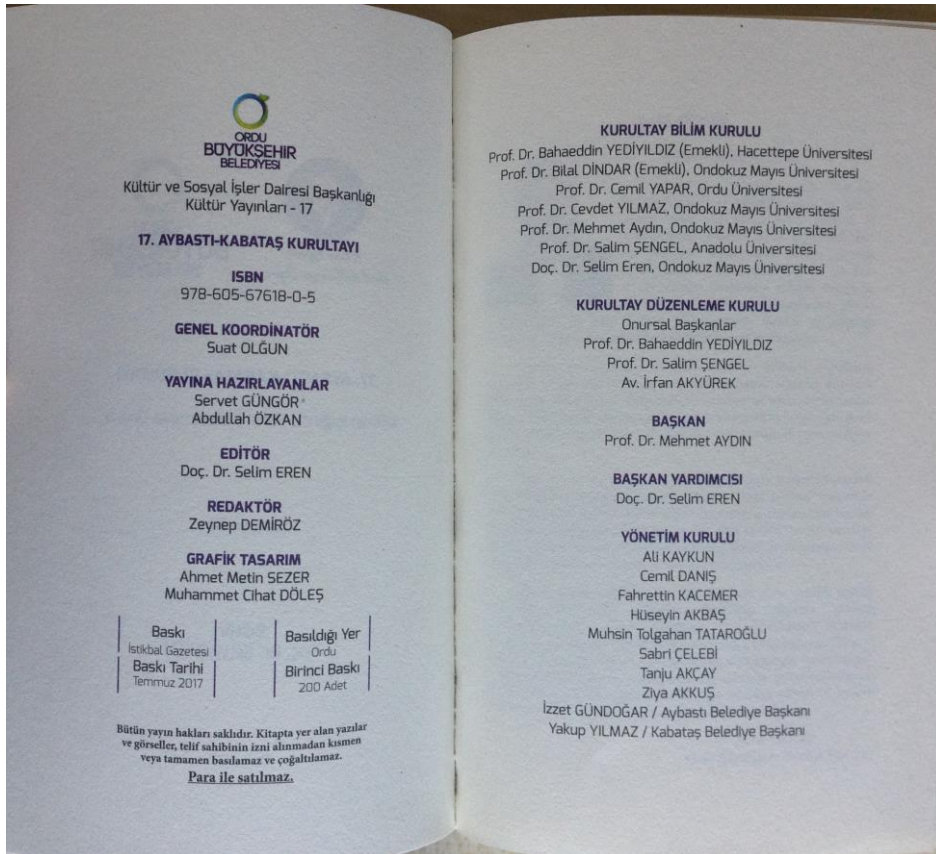
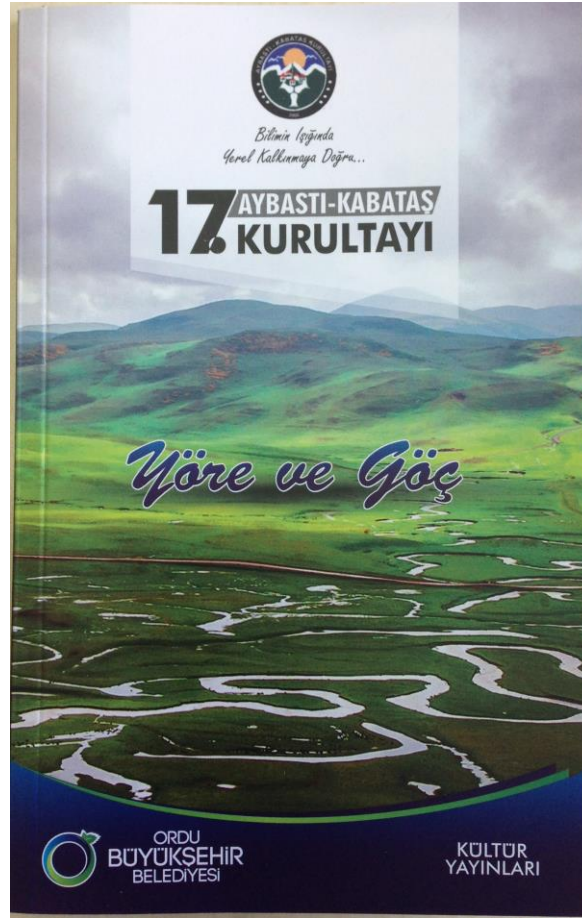
- (18) Cevdet Yılmaz (2013a) “*Karadeniz Bölgesinde Fındık Tarımına Bağlı Mevsimlik İşgücü Hareketlerinde Son Gelişmeler*”, İstanbul Bilgi Üniv., Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Mevsimlik İşgücü Çalıştayı**, 30 Mart 2013, İstanbul, <http://www.euni.de/tools/jobpopup.php?lang=en&option=showJobs&jobid=2894&jobtyp=10&university=istanbul+Bilgi+University&country=TR&sid=5461>
- (19) Cevdet Yılmaz (2013b) “*Karadeniz Bölgesi’nde iç Göçün Nedenleri ve Sonuçları*”, **TRT FM** (04.03.2013), Trabzon.
- (20) Cevdet Yılmaz (2013c) “*Karadeniz Sahil Yolunun Kıyı Kentleri Üzerine Etkileri I; Kıyı Boyu Yapılaşma Üzerine Etkileri*”, **TRT FM** (05.08.2013), Trabzon.
- (21) Cevdet Yılmaz (2013d) “*Karadeniz Sahil Yolu Göçü Hızlandırdı*” 12 Temmuz 2013, <http://www.haberler.com/karadeniz-sahil-yolu-kirsaldan-kente-gocu-4825380-haberi/>
- (22) Cevdet Yılmaz (2013e) “*Karadeniz Bölgesi’nde İç Göç Sonucu Kırsal Alanlarda Ortaya Çıkan Boş Alanların Değerlendirilmesi*”, **TRT FM** (27.05.2013), Trabzon.
- (23) Cevdet Yılmaz (2013f) “*Karadeniz Bölgesi’nde iç Göçün Kırsal Kesim Üzerine Etkileri*”, **TRT FM** (22.04.2013), Trabzon.
- (24) Cevdet Yılmaz (2014) “*Karadeniz Bölgesinde Mevsimlik İşgücü Hareketleri*”, **TÜCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumu** (23-24 Ekim 2014), Ankara Üniversitesi Dil tarih Coğrafya Fakültesi, Ankara.
- (25) Cevdet Yılmaz (2016a) “*Türkiye’de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Yeni Bir Olgı; Aylık Sabit Gelir İhtiyacı*”, **TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, (Ed.: A. Özçağlar vd.), Ankara Üniv. DTCF Yay., (566-567), Ankara.
- (26) Cevdet Yılmaz (2016b) “*Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Aracı Faktörler*”, **Bütünşehir, Sayı: 10**, (16-21), Samsun.

Not:

Kaynakça’da belirtilen yayınların tam metinlerine

pdf formatında Google Academia (<https://www.academia.edu/.....>)

üzerinden ulaşılabilir.

1- KONUŞMACI

AYBASTI-KABATAŞ YÖRESİNDE NÜFUS HAREKETLERİ, GÜNCEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ

19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun
cyilmaz@omu.edu.tr

1.Giriş

Sayın protokol üyeleri, kıymetli basın mensupları, Aybastı ve Kabataş ilçelerinin değerli sakinleri sizleri saygıyla selamlıyorum. Aybastı girişinde “*Canık Dağlarının Merkezi Aybastı’ya Hoş Geldiniz*” sözlerini okuyunca “*Canık*” adıyla kitap yayınlayan birisi olarak (14), bu 17. Kurultay’da sizlerle bir araya gelmekten büyük memnuniyet duyduğumu belirtmek isterim. Ev sahipliğiniz için tekrar sizlere teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum.

İlk olarak 2005 yılında kendisi Aybastılı olan, sayın hocamız Prof. Dr. Bahattin Yediyıldız’ın organize ettiği ve Ordu il merkezinde gerçekleştirilen *Orta Karadeniz Kültürü Sempozyumu* vesilesiyle bu yöreye geldik ve adım adım gezdik, bilgi topladık^{1,2}. O günden beri Orta

1 2005 yılında Prof. Dr. Bahattin Yediyıldız hocamız Ordu’da bir sempozyum düzenlemeye karar verir ve ilan eder. İlan ve katılımcıları görünce (daha öncesi var olan tanışıklığımın verdiği samimiyetle) kendisini telefonla aradım ve “hocam” dedim, “bu listede hiç coğrafyacı yok, coğrafyacı olmadan sadece tarih ve kültür sizce yeterli olur mu?” Hocam da dedi ki: “Evladım niye gelmiyorsun, davet mi bekliyorsun?” Program günü geldiğinde Hocamız, bir otobüs dolusu akademisyeni yanına almış vaziyette önce 19 Mayıs Üniversitesi’ne sonra da belli bir güzergahı çerçevesinde buralara kadar getirdi. Yol boyunca yaptığı konuşmalardan anladık ki; Ankara’da, Hacettepe Üniversitesi’nden coğrafyacı olan asistanlara Karadeniz’le ilgili tez konusu verdiğimiz zaman, asistanlar hiç çıkmıyordu, bir kere Karadeniz Bölgesi’nden tez konusu veriyorsunuz ama biz orayı bu sempozyumun çıkış noktasını oluşturmuş, Velhasıl, Ordu Kültür Merkezi’nde 2 gün 3 günlük geri ile birlikte toplam 5 gün süren geniş katılımlı bir sempozyum ve arazi çalışması gerçekleştirildi. Sunulan bildiriler ve arazi gözlemlerini içeren tespitler daha sonra “Orta Karadeniz Kültürü” adıyla yayımlandı. Söz konusu kitap bu güne kadar Ordu ve ilçeleri ile ilgili olarak yayınlanmış en kapsamlı eserdir.

2 Bu kitap Ordu’yla ilgili olarak farklı bilim dallarında yapılan çalışmaların da içermesi nedeniyle bugüne kadar yayınlanmış en kapsamlı eserlerden biridir. Ordu Büyükşehir Belediye Başkanımız Sayın Enver Yılmaz’a çağırımız olsun ve Büyükşehir sayfasında bulundurulsun. Çünkü kitap ve makaleler basılı oldukları sürece yeni fikir getirilerek hoşuna zaman zaman kaybedilmektedir. Aynı teklifim Aybastı – Kabataş Kurultay kitapları için de geçerlidir.

ve Doğu Karadeniz Bölümü genelinde bu yöre ile ilgili araştırmalarımız devam ediyor. Bu vesileyle gerek daha önce yürüttüğümüz çalışmalar, gerekse bu kurultay vesilesiyle yaptığımız araştırmalardan elde ettiğimiz sonuçları sizlerle paylaşmak istiyorum.

2. Aybastı-Kabataş yöresi ile ilgili olarak tarafımızdan yapılan çalışmalar, tespit edilen sorunlar ve bunlarla ilgili çözüm önerileri

2.1. Ordu yöresinin coğrafi özellikleri ve yapılan coğrafya araştırmaları

Ordu genelinde, Aybastı ve Kabataş’ta da içerecek şekilde yaptığımız çalışmalardan biri *Ordu Yöresi Coğrafya Araştırmaları*’dır (4). Bu çalışmada Ordu yöresi ile ilgili olarak eserin yayın tarihine (2005 yılına kadar) geçen sürede coğrafya bilim dalında yapılmış doktora ve yüksek lisans tezleri, yayımlanmış makale ve bildiriler, kitap tantumları vd. çalışmalar yer almıştır.

2.2. Ordu yöresi nüfus araştırmaları

Diğer bir çalışmamız, aynı kitap içinde yer alan *Ordu İlinin Nüfus Özellikleri* ile ilgilidir (3). Bu çalışma halen en çok okunan makalelerimizden biridir. Özellikle gurbetli Ordulular, Ordu il ve ilçelerinin nüfus özelliklerini ve ilden dışarıya olan nüfus hareketlerini merak ediyor. Trabzon TRT Bölge Radyosunda “Karadeniz’de göç nasıl ölenir?” adıyla aylık programlarımız oldu (15). Canlı olarak 10-15 dakikalık konuşmalarımız vardı. Bunların bir kısmı Ordu yöresinde kırdan kente göçü önlemede hamlet modeli başlığıyla yerel basında yer aldı (16). Belki içinizde dinleyen, ya da okuyan olmuştur. Amerika’daki hamlet modelini sadece Ordu için değil, Karadeniz Bölgesi’nde benzer kaderi yaşayan diğer iller için de önerdik. Bu model 1970’li yıllarda CHP’nin *Köycent*, MHP’nin *Tarımcenti*, DPT’nin *Merkez Köyler* projesinin bir başka çeşididir (bkz. Ek 1). Günümlüde *Villakent*, *Kasaba Köyler* gibi isimlerle anılsa da bu tür projelerin bugün uygulamaya alını bulması halinde verilebilecek en güzel isim “Çevik Merkezler” olacaktır. ABD’deki hamlet modelini bu yörede çevik merkezler olarak uygulayabiliriz. Burada amaç hızla nüfus kaybeden, kaybettikçe okulu, sağlık ocağı, bakkalı, kapanan köylerde hayatın bir şekilde devam etmesi için geride kalanlara hizmet verecek merkezi yerler tesis etmek, ya da bu konumda olan yerleri güçlendirmektir.

Ordu ile tam bir benzerlik gösteren Giresun’un Bulancak ilçesi için bir çalışma yapmıştık (10). Coğrafya aynı olunca sorunlarımız da aynı; göç veren bir bölge ve aktif nüfusunu kaybetmesi. Geride kalan ise pasif nüfustur. Bu örneği Suriyelilerde gördük. Biz nihayet vatandaşlık verelim kararına vardığımızda çoktan iş işten geçmişti. Aslında 3 yıl kadar geç kaldık çünkü aktif nüfusu Avrupa’ya kapıttık ve bize nitelsiz ve pasif (yaşlı, çocuk, engelli vd.) nüfus kaldı. Benzer durum Türkiye içinde Belediye Başkanlarımızın da söylediği gibi Bu aktif nüfusun içinde Belediye Başkanlarımızın da söylediği gibi iş adamları olanlar da var. Gittikleri geri dönmüyorlar, geri dönüp de ne yapacaklar? Çıkış sebepleri belli, yani onları Ordu’dan ayrılmaya zorlayan nedenler; işsizlik, geçim sıkıntısı, vd. faktörler. Bunlar düzelmedikçe nasıl dönmeyi düşünüyorlar? Bu durumun farkında olan ve göçe katılanlar gittikleri yerlerde tutunmak zorundalar ve bu durum onlara güç veriyor ve onları gittikleri yerlerde başarılı olmaya mecbur kılıyor. Gidenler aktif nüfus, kalanlar ise pasif nüfus. Biz geride kalan pasif nüfus ile kalkınma çabası içindeyiz. Bu durumda işimiz bir kat daha zorlaşıyor. Bir araya gelmek zorlaşıyor, kooperatif vb. girişimler güçleşiyor, bir bölgede nüfus ve yerleşmenin dağılık olması nedeniyle zaten insanlar bir araya gelemiyor, gelse de birbirini tanımıyor, tanısa da beraber iş yapma becerisi yok. Bütün bunlar kırsal kesimde özel teşebbüsü zorlaştırıyor.

Fakat bu pasif nüfusun kendi içinde yaşadığı başka bir sorun daha var. Güçlere farklı bir bakış, benim literatüre kattığım bir sebep: “*Ekili olanların dikili hâle gelmesi*”. Tarla tarımı bütün yıl nüfusu kırdan tutarken, fındık tarımı senede bir aylık emekle halloluyor. Bu durumda tarla tarımından fındık tarımına geçenler topraktan bağımsız hale geliyor ve bu durum fındık tarımı yapanların kırdan kente göçünü kolaylaştırıyor.

Bulancak üzerine yaptığımız araştırma sonuçları (10) Ordu için de geçerli. Biz bu bölgeyi kıyı çizgisinden güneyde yaylalar sahasına kadar üç kademeye ayırdık. 0-100 m yükseltiler arası “*kıyı kuşağı*”nda şehrsel yerleşmeler var. Buna bağlı olarak da hizmet sektörü gelişmiş, inşaat işleri, idari ve ticari işler, ulaşım, konaklama vb. çalışma alanları mevcut. Bütün bunlar yakın çevredeki fındık bahçelerinden elde edilen ek gelirle birlikte nüfusu tutuyor. Yaklaşık 100-800 m yükseltiler arası “*fındık kuşağı*”, 800 m’nin üstü ise “*yüksek kuşak*” (tarım ve hayvancılık kuşağı).

800 m'nin üzerinde fındık randımanlı olarak yetiştiriyor, don riski var. Bu nedenle bu yükseltiden itibaren insanların esas gelir kaynağı fındık eğil, tarım ve hayvancılık. Burada insanlar arıcılık yapıyor, yaylacılık yapıyor, tarım yapıyor, varsa orman işlerinde çalışıyor. Bütün yılla dağılan faaliyetler bir miktar nüfusun bölgede kalmasına yardımcı oluyor.

Bizim bu üç kuşak için dekkat çekmek istediğimiz saha 100-800 m'ler arasıdır*fındık kuşağı*. Bu sahada ekili alanlar fındık tarlalarıdır. Bu tarlaların tamamı dikili hali gemesi ve köylü toprakları başmızla hale geldiği için göç kolaylaşmıştır. Vaktiyle tarla buğday, Fiskiböri ve garani adı olduğu dönemde yine bu kuşakta da bir miktar nüfus tutunabilirdi. Günümüzde gerek miras yoluyla tarlaların bölünüş küçülmüş, gerekse fındık fiyatının serbest piyasada istikrarlı hale gelmesi nedeniyle artık gelmek istemiyorlar, insanların garube cıkmaması teşvik ediyor. Gelir olmaktan çıkarmış, insanların garube cıkmaması teşvik ediyor. asıl değil ek gelir kaynağı olmaması sağlamıştır. Bu durum (aşağıda, *fındık tarımında* kısır döngü başlığı altında ele aldığımız) kendi kendini besleyen bir göç süreci yaratmıştır.

Türkiye'de bir krdan kente göçün daha bir çok sebebi var; tarım alanlarının küçülmesi, makiñeleşme, işsizlik, geçim sıkıntısı, eğitim ve sağlık imkanlarının yetersizliği vs. bunlardan en çok bilinenleridir. Ben bunlara son bir maddede ekledim; *"aylık sabit gelir ihtiyacı"*. Kırsalda nüfusu tutmak işiyorsaak buralardan sabit gelire ihtiyacı var (25). Fındık gelirmine bağlı olarak senede bir kere geliri olan endüryöz. Hıadi kuraklık, don vs. olmadı diyelim. Kişinin kasasında 1-2 ton fındık girecek ve ona göre de geliri olacak. Buna 11 aya bölüp kaka bir hesap yapılabılır. Bu hesaba göre de avansı alıyör. Bakkala yazdırdıyör yani bir şekilde hayatını sürdürdüyör. Senede 1 kere devreden geliri var. Süreci biliyorsunuz, uzatmayayım.

Bu konu üzerinden bizim geldigimiz yeni nokta şu: Bakıldıkça verisiye veriyor, esnafvade bızıyor niye? Bu adamin bir findik bakıyorsa var ve oradan gelir elde edecek. Bu gelirle de hasat sonrası verisiye biriktirmiş konuları kapatıcaak. Şimdi arıtkın olarak öyle diğil. Şimdi yalı bir kez diğil, her ay ödemesi gereken sabit bir para var. Telefon takımı demek zorunda, elektrik parası demek zorunda, her ay köy arabasının ve çocuğu okul ve yurt takısını demek zorunda, her ay köy arabasının ve çocuğu taşımalı sistemle okula getiren servisin parasını demek zorunda. Velhasıl yerden kredi aldysa her ay kredi borcunu demek zorunda. Velhasıl ayın ay köylülükünin aynen şehir ve kasabalarla oturanları gibi kesinlikle ayda cline aşırı kesin olarak demek zorunda olduğu (telefon, telefon, kredi

borcu gibi sabit giderleri için) en az 500 TL geçmesi lazım. Eğer bu sabit gelir elde edemeye köylüyle köyde tutamayacağız. Şimdi Türkiye'de bu yönde çalışmalar var. Başarılı olundu mu bilmez, fakat köylünün bu yönde çalışmalarını, hayvancılığa geçme garantili geliri) olmazsa olmaz. Köyde oturanların elinde, hayvancılıktan belki çok daha fazla geliri olabilir, fakat bu gelir sabit ve her ay gelecek garantili gelir olmayınca, vatandaşlarımız için şehirdeki asgari ücret cazip hale geliyor. Bugün bizler şehirdaki asgari ücretle talim eden bu kişilerin köyde çok daha fazla gelir almak olmasına rağmen şimdi köyü değil de şehirleri tercih ettiklerini anlamak istiyoruz ki "aylık sabit gelir" konusunun köylü için ne demek olduğunu iyi bilmeliyiz. Nitekim az veya çok bir miktar emekli maaşı olanların köye tutunmalarının sebebi de ancak bu hususu göz önünde tutarak açıklayabiliriz.

2.3. Tarımsal destekler niçin başarısız?

Mekânı yeterince tanımıyoruz, toplumsal değişimi gözden kaçırmıyoruz. Kırdaki yaşayanlar sadece maddi gelir değil, iyi ve kolay yaşama arzusu, medyanın etkisi, gençlerin talepleri vd. gelişmeleri takip etmiyoruz.

Tarımın destek, çiftçiye gübre desteği vs. devlet bu yönde
tutabilir alıyordur. Çiftiye bir şekilde gübre kavuşturmak istiyor ancak
bunun bir garantisi yok. O halde bizim kırsal nüfusu üzerinde tutabileceğimiz
bir mutlaka sabit gelir denen kavramı yerleştirmemiz lazım. Sabit
geliri nasıl temin edebiliriz? Köylüye bunu nasıl verebiliriz? Çeşitli
destek ve teşviklerle sosyal güvence ayağı olmayınca yine köylüyle
kötüde tutamayız. Hastane yakın değilse bile helikopter ve ambulans
uygulanması, muthiş bir uygulama. En kötü ihtimalde devlet helikopter
gönderiyor ve bu vatandaşın kafasında sağlıkla ve gerektiğinde
hastaneye ulaştırılacakla ilgili endişe kalmıyor. Ben burada mağdur
olmam, devlet bir şekilde bana ulaşır imajı vermek başlı başına
önemli bir şey. Bunun dışında eğer kırsal kesimde sabit geliri imkanı
çalışamazsak biz ne konuşursak konuşalım, nüfusu kırsal tutmak zor
olacak.

Sabit gelir isteği dışında bir diğer husus da gençlerin köyde kalmak istemesidir. Burada köyden kasıt kırsal alanlardır. Buna bağlı ve Kabataş İlçe merkezleri olduğu kadar bunların köyleri de dahildir. Fakat özellikle köylere ücretsiz tarım işçiliği, evlilikten sonra erkeklerin bir şekilde gurbete çıkma zorunluluğu gibi nedenlerle genç kızlar köyden biriyile evlilik yapmak istememektedir. Biz her ne

kadar bu durumu genç kızların şehre özentisi gibi görsək de bu o kadar basit alınacak bir konu değildir (6, 11, 23). Nitekim genç evlilerin aşırı ücretle razı olarak kırk terk etmesi birçok köyde çocuk nüfus yokluğundan okulların kapanmasına neden olmuştur. Önce taşınmaz sistem denilerek yatılı okullara yönlendirilen öğrenciler kırdan kente bu yönde göç yapıp nedeniyile yatılı bölge okullarının bile öğrencisizlikten kapanma tehlikesi baş göstermiştir.

2.4. Fındık tarımındaki kısır döngü

Bu araştırmalarımın sonucu ortaya çıkan bir durum, şimdi ekili olanların dikili hâle gelmesine gelince 2015 yılında pankartlar vardı; *"Ey vatandaş bulduğumu erken pazara sürme"*. (Huzurlarınızda tereciye teri satmayalım, malum hikâyeyi hepimiz biliyorsunuz), *"Erken satma ki fiyat düşmesin"*.

Bu kötü bir sarmal. Nasıl kötü bir sarmal? Biri gurbetten yazın
fındığını toplamaya gelen, diğeri de Ordu'da köyde kalmış fındık geliri
ile geçimini sağlamaya çalışan iki Ordulu vatandaş düşünelim. Ordu'da
kalan gurbetten gelene diyor ki;

"Eý hemşerin sen İstanbul'dan gelmişsin, senin auzun kara. Senin için fındık tel gelir değil, ek gelir. Senin orda işin var. Geliş fındığı toplayırsun cebine parayı koyup gidiyorsun. Cebine parayı koyarken de beni düşünmüyorsun. Bir an önce satarsın, yağın var, depolama sıkıntısı var. Bir an önce sarmak isteğinde de haklısın Fakat, senin durumunda olanlar için anda her birlikte fındığı piyasaya sürdüğünde bir anda piyasada talebin üzerinde bir fındık arzı meydana geliyor ve böylece 17 TL beklenen fındık 5 TL'ye düşüyor. Bu durum senin fazla etkiylemiyor ama fındık köyde kalan bizim gibiler için tel gelir kaynağı olduğundan fazla etkiliyor" diyor. Bu serzenişinde Ördülü vatandaş çok haklı. Fakat talebi karşılık bulmuyor ve hasat sonrası hermen piyasaya sürülen fındık yüzünden fiyatı dibe vuruyor ve beklenen gelir elde edilemiyor. Umudunu tel geçim kamyakı fındığı bağlamış olan vatandaşın geçim sıkıntısına düşüyor ve bu kez kendisi de geçce katılıyor. Bu durumda da, bir önceki yıl gurbetten gelip de fındığı piyasaya erken süren vatandaşın kızan vatandaşın bu kez bizzat kendisi de geçce ettiği gurbetten memsivilik olarak gelip önceki yıllarda kınadığı şeyi kendisi yapmaya başlıyor, gurbette okulu, işi bahane edip fındığını erken piyasaya sürüyor. Buna ben *kötü sarmal* yani fındık sarmalı diyorum (3, 10, 18, 19, 24, 26).

2.5. Fındık tarımında ulusal ve uluslararası aktörler

2.5. *Fındık kırmızıda ulusal ve uluslararası*

Bu yaz bakiyorum fındık fiyatı düşecek mi düşmeyecek mi? Uluslararası aktörler var. Fındık el değdiştir. Artık İtalyanlar da fındık için içinde. Son derece pervasız bir şekilde diyorlar ki malden fındık da değeri. Mesaj veriyorlar, “Ben size bağımlı değilim, fındığı İtalya’da da değeri. Mesaj veriyorlar ve böylece sizleri sizler tekel olmaktadır ve Arjantin’de de yetiştirilirim ve böylece sizleri sizler tekel olmaktadır.” Niyelerini ortaya koymuş oldular. Dolayısıyla bizim bu durumda fındığı çok bel bağlamamız iyi bir şey değil. Bu an için alternatifler üzerinde olduğu gibi mısra dayalı tarla tarımı gibi. Fakat meyvecilik, ekimden olduğu gibi mısra dayalı tarla tarımı gibi. Fakat geleneksel olarak bakıldığında fazla da bir alternatifimiz de yok (22). Niyetleri olmaması gerçekten alternatif olmadığı için değil, kabul edelim ya da etmeyelim, fındık gibi tembel iş bir alternatif yok. Diğer her ne alternatif getirseniz fındıktan daha çok emek ve bakım istiyor. Buradan alternatif yolumuza kasıt, bu kadar az emekle elde edilecek başka gelir kaynağı yok. Diğer yandan fındığın mono kültür olduğu kadar bu eğilimi yüzeylerde erozyona karşı da arazide direnç sağlayan bir faktör olduğu unutulmamalıdır.

2.6. Peki alternatif ne? Turizm olabilir mi?

Başkanların söylediler. Turizm bizim için bir alternatif olabilir ancak antrenmanlarımız olamaz. Tek başına otelle olmuyor çünkü onun dışında başka şeyler de yapmamız gerekiyor. Turizm bizim için bir alternatif olabilir ancak antrenmanlarımız olamaz. Tek başına otelle olmuyor çünkü onun dışında başka şeyler de yapmamız gerekiyor. Turizm bizim için bir alternatif olabilir ancak antrenmanlarımız olamaz. Tek başına otelle olmuyor çünkü onun dışında başka şeyler de yapmamız gerekiyor.

Bunun için de mevcut potansiyelin tespiti ve tanıtımı önemlidir. Yaptığımız bir araştırmada bu bölgenin dünyanın en çok turist çeken merkezlerinden olan Alplerden çok da aşağı kalır tarafı olmadığını tespit ettik (2). Benzer potansiyele sahip olmasına rağmen benzer turizm hacmi görülüyorsa bu da ayrıca üzerinde durulması gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Turizm bir alternatiftir ama çok iyi planlanması gerekir. İşte o zaman yolun olması iyi bir şey. Karadeniz sahil yolundan dikine (kuzey-güney yönü olarak) yayalara çıkan yollar kadar, yaylaları doğu-batı istikamette birleştiren mevcut ve muhtemel yolun önemi de buradan gelmektedir. Burada gençlerimiz için şu anda en çok iş potansiyeli turizmde var görünüyor. Özellikle Araplardan doğa turizmine talep var. Madem öyle bir beklenti var, mutlaka yeşil yol olayı gerçekleşiyor ve çevreciler ne kadar karşı çıkarsa çıksın gerçekleşecek.

Yeşil yolun merkezi Ordu ve Ordu'da da Aybastı-Perşembe Yaylası. Neden? Yeşil yol Samsun'dan başlıyor ama orada yeterli yükselti yok, bu nedenle de yayla havası yok. Yayla havası Çanik Dağlarından itibaren başlıyor. Giresun'da devam ediyor. Trabzon ve Rize'ye ulaştığında artık dağlar daha engebeli, doğu-batı yönde ulaşım derin vadilerle engelleniyor. Yani o kesimlerde bu iş zor. Olsa bile yollar kuzey-güney yönde ve vadi tabanları boyunca ancak ulaşım mümkün. Ordu'da ise yaylalar coğrafi şartlar uygun olduğundan doğu-batı doğrultuda birleştirilebilir. En çok potansiyel burada, fakat aynı ölçüde en büyük risk de burada, yani Aybastı yöresinde.

"Çevreye zarar vermeden Ordu ilimize zarar vermeden insanları buraya getirmek için ne yapabiliriz?" kısmında kafa yorarsak o gün geldiğinde hazırlıklı olmuş oluruz. Bugün atılan her adıma körü körüne olmaz, yapılamaz ve gidilemez dedimiz her şeyin sonunda o işler oluyor ve biz hazırlıksız yakalanıyoruz. Sonunda oluyor ama geçekonda gibi oluyor ve bir işe yaramıyor.

Bilindiği üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın koordinasyonunda başlangıcı Samsun ili bitışı Artvin Sarp sınır kapısı olan ve Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun ve Trabzon illerini kapsayan Yeşil yol projesi başlamış ve devam etmektedir. Bu proje ile yayla ve turizm merkezlerini üst kottan birbirine bağlanacaktır. Çalışmalar bütün hızı ile devam etmektedir. Bizler bir an önce olamaz, yapılamaz ve diğer karşı çıkışları bırakıp, en iyi nasil olur konusunda kafa yormamız ve önerilerde bulunmamız gerekmektedir.

Yeşil yola sadece dışardan gelenlerin değil bizzat Orduluların ihtiyaçları var. Ordu, Ünye, Fatsa gibi sahil boyundaki şehirlerle inen Ordulular bu şehir merkezlerinde kendilerini binalara adeta hapsettirler. Sahilyolu boyunca yükselen Çin Seddi benzeri binalar bu şehirlerin ölenlerini kesti ve onları havasız, güneşsiz, yeşilsiz bıraktı. Bu insanlarımız da ilkbaharla birlikte yaylalara çıkmak, nefes almak istiyor (12, 20). Keza gurbetteki Ordulular da bu hasretle sıla turizmine katılıyor.

2.8. Gurbetteki Ordulular.

Önce gurbettekileri, yani il dışında yaşayan Orduluları yöreye çekelim. Alternatif olarak kırsal kalkınmada önceliği turizme vereceksek önce yurt içi ve yurt dışındaki Ordululardan başlamamız gerekir. Önce kendi insanımız, benim temel mantığım bu. Madem ki İstanbul'da 250.000'den fazla Ordu'lu var. Bu insanların memleket hasretini var ama bu hasret şimdi var, yarın olmayacak. Çünkü zaman içinde gittikleri yerde kalıcı oluyorlar. İkinci, üçüncü nesil derken sıla ile bağ kopuyor. Bunu anlamak için gurbette yaşayan Orduluların ölüm halinde cenazeleri ne oluyor ona bakalım. Gurbetteki Ordululardan ne kadarının cenazesi memleketine geliyor, ne kadarı bulunduğu ilde kalyor? Gelmeyenlerin oranına bakarak kopmayı ortaya koyabiliriz.

Biz şu an için Ordu'dan göç etmiş orta halli insanlara hitap edebilirsek, onlarla bağ kurabilirsek, onların Ordu ilçe ve köylerindeki evlerini tamir ettirip yazı burada geçirmelerini sağlayabilirsek çocuklarıyla da bağ kurabiliriz. Bu kişileri el üstünde tutmalı ve onları teşvik etmeliyiz. Vaktiyle Almanya'ya ilk gidenler 1980'li yıllarda köylerine ev yaptıklarında onları ahlak yerine koyduk, ölf yatırım dedik. Köyde eve ne gerek var git şehre yaptırana dedik, dalga geçtik, kafası çalışmaz yerine koyduk. Halbuki bindiğimiz dalı kestik. O köye yapılan ev sayesinde köydeki genç inşaat işçiliğini öğrendi, sıvacı, boyacı, fayansçı gibi daha gurbete çıkmadan baba ocağında iyi kötü meslek sahibi oldu, köydeki genç o sayede gurbete iş buldu. İnşaat için alınan malzeme, evin döşenmesi için alınan eşya yöredeki esnafı ayakta tuttu. Yani Ordu kırsalındaki nüfus bu sayede göçlere bir süre daha direndi. Bugünden geriye baktığımızda gurbetçilerin o zaman yaptıkları evleri bugün kırsal kesimde olan bağını sürdürmek için tek araç haline geldi. Yaşlı anne balar da ölümleri köydeki evinden başka bağ kalmadı. Bugün köylerine gelenler bu kişiler.

Peki bizim eleştirilerimize hak verip (!) köye, kasabaya (Aybastı'ya, Kabataş'a), Ünye, Fatsa, Ordu'ya değil de özellikle bulundukları Avrupa ülkelerine yatırım yapanlar ne oldu? Köye ev yaptıklarında evi bitirmek için her yıl onbinlerce Markla gelen Ordu'ya ev yapanları ahlak yerine, Avrupa'da bırakıyor. Velhasıl, yerine koyduk ta ne oldu? Bu vatandaşlarımız, Avrupa'da bulundukları yıllarda 30-40 yıl vadeyle aldıkları evlerin borcunu ödemek için 4-5 yılını bir silya (Ordu'ya) geldiler, bir kısmının bağı tamamen koptu. Çünkü eskiden her sene gelirken çocuklar da çevreye uyum sağlıyor,

akrabaları tanıyor, dili geliyor, inancı pekişiyordu. Şimdi gelmeye gelmeye koptular, dil gelişmedi, gelseler de konuşmaları batıyor, dalga masraflar çok... Ne oldu gurbetçilerin kırsal kesime bağları zayıfladı ve koptu (13).

Demem o ki, gurbetteki Ordululara Avrupa'dakilere yaptığımızı yapmayalım, bindiğimiz dalı kesmeyelim. Konuyu biraz daha açalım, Almanya, madem bunlar eve çok düşük diyerek 30-40 yıllık evleri bizim gurbetçilere 3-4 yüz bin marka sattı. Bizimkiler de çok mutlu oldular, niye olmasın ki, ev kirası verir gibi 1000 Mark taksitle ev sahibi oldular. Ama 40 sene sonra o ev zaten eskimiş oluyor. Fakat bunun bizi ilgilendiren yönü Türkiye'deki evi için para biriktiren adam artık biriktiremiyor gelemiyor, gelse de borçlu geliyor. Sonuç olarak Türkiye'ye o para girmedi ve Almanya'da kaldı. Almanya'dan oradaki evi için mobilya ve sair aldı ve böylece bütün tasarrufları Almanya'da kaldı (Almanya sözü ile bütün Batı Avrupa'daki vatandaşlarımızı kast ediyorum). Bu iş günümüzde öyle bir noktaya geldi ki Türkiye'deki evini satın oradan ev bark alanlar oldu, böylece tersine sermaye göçü yaşandı ve yaşıyor (13).

Şimdi böyle bir süreci iyi okuyamazsak konuşmalarımızın hiçbir kıymeti olmayacak. Süreci iyi okuyabilmemiz lazım. Hani siyasette oluyor ya partilerin durumu belli, rakipler belli eğer bunu okuyamıyorsanız arkanızdaki el kadar adam sizi yarı yolda bırakıyor. Bir de toplumun kafasında arifler var. Yani adam anlıyor feraseti var. Profesör kimin rektör olacağını bilemiyor ama, sokaktaki vatandaş tahmini doğru çıkabiliyor. Feraseti bir kenara bırakmayın, her şeyi bilimle, bilim adamlarına havale ederek halledemeyiz. İçinde yaşadığımız toplumu tanımalıyız, sürekli gözlem yapmalıyız. Neydik ne olduk, nereye doğru gidiyoruz, yarın nerede olacağız gibi konularda kafa yormalyız, toplumsal değişim konusunu göz ardı etmemeliyiz. Şimdi bu durumda gurbetçilerden yola çıkarak bize düşen görev Aybastı ile Kabataş'tan göç etmiş insanları buraya getirmek olacak. Onlarla bağ kurmamız lazım. Bir günlüğüne bile gelseler, bu cenaze olur, başka bir şey olur, bunu fırsat bilip gönlüne girelim, diyalog kuralım. Onların tecrübesinden, başarısından faydalanalım. Turist olarak, turizm elçisi olarak, turizm yatırımcısı olarak gerek büyükşehirlerdeki, gerekse yurtdışındaki Orduluların tekrar kazanalım (1).

2.9. Köylerde nüfusun azalması, yaşlı nüfus sorunu

Türkiye yaşlı nüfusa çok hızlı geçiyor. Türkiye'nin şu anda en büyük problemi Cumhuriyetimizin da bahsettiği üç çocuk meselesinin temelinde yaşlı nüfusa hızla geçiyor olmamız yatıyor. Yani 20 yıl önce 4'ün altındayken % 8-9 diye gidecek. 2020 - 2030'lara vardığımızda 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfus var, ama oranı % 20'lere varacak. Şu an Almanya'da % 20 yaşlı nüfus var, ama onların altyapısı güçlü bu durumu tolere edebiliyorlar. Fakat bizim için bu rakam asla kabul edemeyeceğimiz bir problem. Kimse baş edemez. Eskiden yaşadığımızda ölüyorduk, şimdi ise Alzheimer'dan tutun da yaşlılarımızı işlemeye başladık kaybolursa diye şehirlerde. Böyle bir problemimiz var. Kırsal alanda nereye gidecek arabamız altına mı girecek? Kaybolacak hali yok. Bu yaşlı nüfusun da buraya çekilmesi lazım. O zaman hastane devreye giriyor. Yani burada onlara acil müdahale edecek birileri olması lazım. Yani o kişi anne ve babasını buraya gönderebilmeli. Anne ve babası burada olursa evini tamir ettirmek ve ardından eşya vs: almak zorunda.

Bu tür bir tüketim ise bir nebze de olsa yerel kalkınmaya teşvik olur. Daha sonra çoluk çocuk da anne babasını görmeye gelecek. O şekilde ulaşımın kolaylaşmasını sağlayacak ve böylece o bağı kurmuş oluruz. Eğer bu bağı kuramazsak gurbettekiler bulundukları yere yerleşecek, mezarlığı da orada olacak ve bu tarafa gelmeyecek. Bu tarafa gelinmediğinde biz kendi kendimize kalyoruz. Zaten fındık dikilmiş topraklar etkili halden dikili hale gelmiş. Dikili hal derken tabii mısır ve buğdaydan bahsetmiyorum. Bu ürünleri diktığımız zaman basında beklememiz lazım. Fındık öyle değil, senede 1 ay da gelsen 2 ay da gelsen yeterli. Fındık dikkene topraktan bağımsız hale geliyorsunuz. Dolayısıyla burayı tekrar canlandırmak için nüfusu burada tutacak alternatiflere ihtiyaç var.

2.10. Mevsimlik işgücü

Ordu yöresi sadece daimi göç değil aynı zamanda mevsimlik işgücü göçlerinin de yaşandığı bir yer. Ordulular arıcılık ve inşaat ile fındık hasat döneminde dışarıdan özellikle Güneydoğu illerimizden Orduluların devletten talebi olmayıp kendi yağları ile kavrulurken, dışardan gelenler için barınma ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi, göç işçiliğinin önlenmesi gibi sayısız sorunlarla baş edilmesi gerekmektedir (3, 18, 24).

Burada bizce en önemli husus az veya çok dememeli gurbetleki Orduluların fındık mevsiminde köylerine kasabalarına gelmeleri teşvik edilmelidir. Bu da yöredeki turizm potansiyelinin canlandırılması ile olur. Gelen sadece fındık toplamayacak, tatil de yapacak. Böylece kırsal alanla bağlar kuvvetlenir, yeni yatırım alanları yaratılabilir, emeklerini ilgisiz arttırılabilir, böylece köylerde bir miktar nüfus barındırılabilir. Her yerde şartlar değişir de köyler cazip hale gelirse kırsal kültürü aktaracak bir miktar nüfusun bu şekilde devamlılığı da sağlanmış olur.

Yerel yönetimler de artık değişen şartları görmeli gelişigüzel ve çirkin yapılaşmayı önlemeli, estetiğe önem vermeli, köy ve kasabalarda gerekirse örnek hazır planlar sunarak görsel kirliliği en aza indirmelidir. İlçe merkezlerindeki mevcut yarım kalmış inşaat görüntüleri bir şekilde sonlandırılmalı, en azından bu tür binalara dıştan sıva-boya şartı getirilmeli. Yayla meskenleri de bir an önce görsel kirlilikten kurtarılmalı. İlçe merkezlerinde yer darlığından iç içe geçmiş binaların yenilerine artık bu şekilde izin verilmemeli.

2.11. Su kaynakları

Karadeniz Bölgesi kıyı kentlerinin bir de su sorunu vardır. Yaylalarda içilebilir özellikteki sular sahile indiğinde kirlenmiş vaziyette karşımıza çıkmaktadır. Akarsular boyunca yer alan köy ve kasabalar bütün atıklarını derelere atmakta, bu durum gelecek için endişe kaynağı oluşturmaktadır. Temiz ve güvenilir içme suyu kaynaklarımızı korumamız gerekir. Aybastı ve Kabataş gibi ilçelerin bu suları kirlenme hakkı yoktur. Kendilerinin de bu sulara ihtiyacı vardır ve bu sular korunmalıdır. Su kaynakları havza bazlı planlarla koruma altına alınmalı ve kirlenmemelidir (7, 8, 9, Ek 2).

Diğer yandan havzanın aldığı yağış, vadilerin derinliği, sel ve taşkın riskleri de havzadaki su kaynaklarının sadece temiz ve güvenilir içme suyu kaynakları anlamında değil, afet treten yapısı üzerinde de yoğunlaşmamız gerekmektedir (20).

Bir kısım akarsuların HES'ler yoluyla kontrol altına alınması, gerektiği kadar suyu akarsu yatağına bırakmaması doğal hayatı etkilediği kadar, kanalizasyon atıklarını bu derelere atan köy ve kasabaların özellikle yaz mevsiminde yayılmasına, belki salgın su kalmaması nedeniyle kötü kokuların yayılmasına sebep hastalıklara davetiye çıkaracak bir durumun ortaya çıkmasına sebep olduğu da unutulmamalıdır. Bu yönde de tedbirler alınması zorunludur.

2.12. Ulaşım kolaylığı, iyi ve kötü yönleri

Aybastı'nın ulaşım sorunu yeni yollar ve mevcut yolların iyileştirilmesi ile çözümlenmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; bu ulaşım kolaylığının Aybastı'yı cazip hale getirip kalkınmasını sağlayacağı yönde iyimser havanın o kadar da doğru bir düşünce olmadığını farkına varılması gerektiğidir. Daha önce yaptığımız bir çalışmada ulaşım kolaylığı nüfustaki hareketliliği arttırmaktadır. Bu şu şekilde oluyor: Aybastı'dan mobilya alacak kişi, yol iyi olunca bir de Ordu'ya Fatsa'ya, hatta Samsun'a, Trabzon'a bakalım diyerek alışverişini dışardan yapmaya başlıyor ve bu durum ilçe ekonomisini zora sokuyor (Ek 3).

Aynı ulaşım kolaylığı sonucu Aybastı'da, Kabataş'ta oturanlar sahile iniyor, buradaki köy ve kasabaların nüfusu azalıyor. Bunun tersine, yine aynı şekilde, sahilde yaşayanlar da yol nasıl olsa iyi 1 saatte yaylaya çıkar inerim diyor. Kendisi sahilde ama çöpü pisliği yaylada, eziyetini Aybastı çekiyor, vergisini başkası alıyor. Ulaşım kolaylığının bu tür yönlerinin de olduğu unutulmamalı, ona göre tedbirler geliştirilmelidir (20, 21).

2.13. Katı atık sorunları

Sahilden yaylaya çıkana kadar tüm yerleşmelerimizin katı atık sorunları vardır. Bunlar için ortak tedbirler geliştirilmelidir (5). Her yerde çok daha büyük sorunlarla karşılaşmamak için bugünden tedbir alınmalı, katı kurallar konulmalı, yerel nüfus eğitilmeli, dışarıdan gelen kirliliklere göz yumulmamalıdır.

2.14. Kütle hareketleri

Aybastı ve Kabataş'ın da yer aldığı Ordu yöresi bütünüyle başta heyecanlar olmak üzere yoğun kütle hareketlerinin yaşandığı bir sahadedir (17). Nüfus ve yerleşmenin dağılımında, yol vb. alt yapı yatırımlarında bu husus dikkate alınmalı, inşaat faaliyetlerinde yamaç eğimi dikkate alınmalıdır.

Sonuç

Yukarıda bahsedilen hususlar bizim tespit ettiklerimizdir. Yöre birtakım aramalı, bulmalı ve uygulamalıdır. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yukarıda bahsedilen sorunlar ve çözüm önerileri ile ilgili olarak medyada çıkan haberlere örnekler:

EK 1:

Haber Ordu

30.07.2011

GÖÇE HAMLET MODELİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, son yıllarda nüfusu göç hareketleri sebebiyle hızla değişen Ordu'da mevcut nüfusu yerinde tutabilmek için ABD'deki gibi 'hamlet modeli' uygulanması önerisinde bulundu.

1980'lerin sonları ile 1990'lardaki hızlı iç göç hareketi sebebiyle 2000 yılındaki nüfusu 2011 yılında 719 bine kadar düşen Ordu'da artık 'Nasıl göç verilmeli?' sorusunun yerini 'Mevcut nüfusu nasıl korumalı?' düşüncesi aldı. OMÜ Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, Ordu ilindeki köy ve yerleşim birimlerinin dağılımına dikkat ederek 'orta ve uzun vadeli' bir öneride bulunarak mevcut nüfusun korunması için 'Hamlet modeli' önerisi getirdi. Özellikle ABD'de uygulanan bu modeli örnek gösteren Prof. Dr. Yılmaz, "Ordu'da nüfusun büyük bölümü kırsal alanda bulunuyor. Ancak bu köyler göç verince daha da küçülecek, buralara götürülen hizmetin maliyeti artacaktır. Göç etmeyen ve geride hizmet bekleyen köylüler için ABD'deki hamlet benzeri bir model uygulanabilir. ABD'nin kırsalında da çok büyük araç-ziller ve dağıtım bir yerleşim sistemi var. Ancak oralarda okul, market, sağlık merkezi, spor alanları hatta iş merkezleri bir arada tutan ve bu dağıtım yerleşimlere hizmet sunan hamletler bulunuyor. Bir anlamda Ordu köylerinde de bunun gibi acil sağlık ve eğitim hizmetlerinin verildiği, araç, gereç, personel ve ekipman yönünden örgütlenmiş 'çevik merkezler' oluşturulmalı, köylüye buradan hizmet sunulmalıdır. Köy Kent düşüncesi ve uygulaması gözden geçirilmeli, amaç sadece göç eden nüfusu geri getirmek veya kırdan kente göçü önlemek değil, gere-

ile kalan vatandaşların hayatlarını sürdürmek için sağlık ve eğitim gibi gerekli koşulları sağlamak olmalıdır" dedi.

"Böyle giderse göç bitmez"

Ordu ili genelinde monokültür haline gelen fındık tarımının gerekli sanayi altı yapısı ile desteklenmediği müddetçe mevcut nüfusu beslemekten uzak olacağını ve bu durumun nüfusun önemli bir kısmını göçe zorlayacağına dikkat çeken Prof. Dr. Yılmaz, mevcut şartlar kısa sürede değiştirilemeyeceği için yakın gelecekte göçlerin önüne geçilmesinin mümkün görünmediğini kaydetti. Prof. Dr. Yılmaz, "Ancak il genelinde arazinin çok iyi tanınması, her bir ünitenin sahip olduğu potansiyel gücün açığı çıkartılması için ilgili kurum ve kuruluşların koordinatörlüğünde daha fazla çalışma yapılması gerekir. Bütün bunların sonucunda belki göç bütünüyle engellenemez, fakat en azından geride kalan vatandaşlarımız için insanca bir yaşam sağlanabilir" diye konuştu.

"Göçün ana faktörü ekonomik"

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, Ordu'dan Büyükşehirlere olan göçlerin ana sebeplerini ise ana başlıklar halinde şöyle özetledi:

"Göçlerin birinci sebebi ekonomik durumdur. Özellikle 1980 sonrasında nitelsiz ve fakir köylü nüfus şehre göç etmeye başladı. Bundan dolayı 1980 öncesinde daha çok kademeli göçler varken, son 25 yıldır göçler doğrudan son varış yerine yapılmaktadır. Orta yükseltideki köylerde daha çok ailelerin göçü görülürken, yüksek köylerde bireysel (erkek) göçü (gurbetçi göçü) halde önemlidir. Orta yükseltideki köylerde fındığın dışındaki geçim kaynakları hızla ortadan kalktığı için aileler artık yoksulluğa dayanamamaktadır. Yukarı köylerde ise yaylacılık, emektarlık ve arıcılık gibi faaliyetler kısmen getirip sağlamaya devam etmektedir. Bu nedenle buralardaki göç daha çok ek gelir ihtiyacından doğmaktadır. Bu da ailenin tümünden ziyade her aileden bir veya iki kişinin bireysel göç etmesi sonucunu doğurmaktadır."

"Tarım araziler küçülüyor"

"Nüfus arttıkça ve çekirdek aileye geçildikçe arazi parçalanması ve küçülme trendi. Ayrıca miras yolu ile bölünme de devam etmektedir. TÜİK verilerine göre kıyı kuşağında arazilerin yüzde 90'ı 25 dekarardan azdır. Arazi büyüklüğü en fazla olan grup 11-20 dekar arasında araziye sahip olanlardır. Ordu ili genelinde 100 dönüm üzerinde araziye sahip olanlar 571 hane vardır. Buna karşılık 10 dönümün altında araziye sahip olanların sayısı yaklaşık 30 bin hanedir."

"Köylü ekmeği bile dışardan alıyor"

"Ordu'da kıyı kuşağının hemen gerisinde bulunan köylerin tamamının geçimi fındığa bağlıdır. Fındığın veriminin yıldan yıla az veya çok oluşu ve fiyatı insanları doğrudan etkilemektedir. Fındığın iklimle ilişkisi, fiyatla ilişkisi hep istikrar istemekte, istikrarsızlık ise insanları göçe zorlamaktadır."

"Köylerde gelir ihtiyacı arttıkça bağ, bahçe ve tarlaların fındık bahçesine dönüştürülmesi sonucu daha önce sebze ve mısır yetiştirilen alanlar ortadan kalkmıştır. Böylece fındık kuşağındaki insanlara yiyecek ekmeği için dışarıya muhtaç hale gelmeleri ilginç bir durum ortaya çıkarmıştır. Fındıktan daha fazla gelir elde etmek için bağ ve bahçesini fındığa ayıran insanlar, fındıktan elde ettikleri gelirin önemli bir kısmını yine ekmeği ve sebze için harcamaya başlamıştır. Özellikle fındık toplamak için gurbetten gelenler, fındıktan elde edebilecekleri paranın çoğunu fındık hasadı ve izinleri esnasında gıda harcaması olarak tüketmektedirler."

"Kırsal kesimin kendi yağıyla kavrulma dönemini sona erdirmişti. Dışarıya daha da bağımlı hale gelerek gelir-gider dengesi altı üstü olmuştur. Sadece fındık geliri değil, başka ek gelir varsa o bile kırsal kesim insanına yetmez olmuştur. Bugün ilçe merkezlerindeki fırınlar, pişirilen ekmeğin yol boyunca köylere servis edilmesi, köylünün bu

ekmeğe muhtaç olması, kısaca temel gıdası olan ekmeği bile üretmiyor olması çok düşündürücüdür. Artık köylü pazara bir şey getirmemekte, fakat buna karşılık her şeyini pazardan alarak kendi kendine içinden çıkılması zor bir ortama sürüklenmektedir."

"Gençler inşaat işçisi olmak için göçüyor"

"Kırsal kesimde aileler artık kızlarını sosyal güvencesi olmayan kişilere vermek istememektedirler. Bir sosyal güvenceye sahip olmak ise ancak kentlerde istihdamla mümkündür. Dolayısıyla, evlenmek isteyen gençler kente iş bulmak zorunda oldukları gibi, bu süreç daha yeni evlenmiş çiftlerin bile kente göç etmesi sonucunu doğurmaktadır."

"Ordu ilinin yüksek kesimlerinde yer alan köyler, daha aşağıdaki fındık kuşağı köylerinden ekonomik yapı bakımından farklıdır. Yükselti nedeni ile fındığın yetişmediği bu köylerde halkın bir kısmı ormancılık işlerinde çalışırken, bir kısmı da yaylacılıkta bağlantılı olarak hayvancılık ve arıcılık yapmakta, bir kısmı da mısır ve patates yetiştiriciliği gibi tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadır. Bu kuşakta geçmişte orman işleri önemli sayıda işçiyi istihdam ederken, son yıllardaki teknolojik gelişmelerin ormana girmesi ile işgücüne ihtiyaç azalmış, ormanda uzun süreli çalışma imkanı da ortadan kalkmıştır. İşte bu köylerde yaşayan genç insanlar köylerinden kopmadan, ek gelir temin etmek amacıyla mevsimlik göçe katılmaktadırlar. Bunların en önemli uğraşları Ankara, İstanbul gibi büyük şehirler ile Akdeniz ve Ege kıyılarında yer alan kent ve kasabalarda inşaat işçiliğidir."

"Tüm bu faktörler Ordu ilinden sadece büyük şehirlere değil, başta Batı Avrupa ülkeleri olmak üzere, yurt dışına da çok sayıda kişinin göç etmesine neden olmuştur."

.....

EK 2:**KARADENİZ KENTLERİ SUSUZLUK TEHDİDİNDE**

Anadolu Ajansı / 22.03.2007 - CNN Türk / 26 Mart 2007

Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin ve sahildeki kentlerin gelecekte güvenilir su kaynaklarına ulaşmada sıkıntı yaşayacağı, bunun için de, bölgede yer alan akarsuların ayrı ayrı havza yönetim planları hazırlanarak hayata geçirilmesi gerektiği belirtildi.

Yapılan bir araştırmaya göre Karadeniz Bölgesi'nin özellikle orta ve doğu bölgelerinde yer alan kentlerin gelecekte güvenilir su kaynaklarına ulaşmada sıkıntı yaşayacağı bildirildi.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Cevdet Yılmaz tarafından yapılan bir çalışmaya göre, Karadeniz'e kıyısı bulunan kentlerin gelecekte susuzluk tehlikesi bekliyor. Çalışmaya ilgili bilgi veren Doç. Dr. Cevdet Yılmaz, Orta ve Doğu Karadeniz kıyı kentlerinin mevcut ve gelecekte ihtiyaç duyacakları temiz ve güvenilir içme suyu kaynaklarının arz-talep dengesi ve bunu etkileyen faktörler üzerine yapılan araştırmada ilginç bulgulara ulaşıldığını söyledi. Araştırmanın Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin'in Karadeniz sahilini boyunca uzanan ve çoğu yerde birbirinin devamı olacak şekilde birleşmiş durumda bulunan nüfusu 10 binin üzerinde toplam 30 il ve ilçe merkezini kapsadığını belirtti.

Doç. Dr. Yılmaz, çalışmada öncelikle söz konusu sahadaki kentsel nüfusun artış hızının dikkate alındığını bildirdi. Mevcut temiz ve güvenilir su kaynaklarının arzında yaşanan problemlere karşılık, artan nüfusta birlikte su talebinin de çoğaldığını ifade eden Doç. Dr. Yılmaz, gelecekte ilgili acil planlar yapılması gerektiğini kaydetti.

Araştırma sahasının büyük kısmında mevcut akarsuların yüksek bir eğimde denize dik olarak aktığını, bu durumun akarsuların derin baraj yapısını olumsuz kılarak su sorununun kalıcı ve uzun vadeli çözümlerini engellediğini belirtti. Yılmaz, araştırmada ortaya konulan bulgular hakkında şunları söyledi:

"Sahildeki birçok kent için akarsular ve bunların geçtikleri dere yatakları katı atık depolama sahası olarak kullanılmakta, bu durum yer altı su kalitesine zarar vermektedir."

Ayrıca kıyı kesimini iç kısımlara bağlayan yollar genellikle ırmak yatakları takip etmekte olup gerek bazı turistik tesislerin, gerekse çevredeki doğanın yerleşmelerin zamanla yol boylarına toplanmasına neden olmaktadır. Bunlardan kaynaklanan katı ve sıvı atıklarla akarsular ayrıca kirlenmektedir.

Son yıllarda turizmin gelişmesine bağlı olarak yaylalar sahası giderek daha fazla nüfus çekmekte, kontrolsüz gelişen bu durum ise akarsu ve çevre kirliliğinin 2000 metreler seviyesine kadar çıkmasına, denize ulaşan suların da daha kaynağından itibaren kirlenmesine neden olmaktadır."

Kentlerin Durumu

Bölgedeki önemli yerleşim alanlarının büyük çoğunlukla akarsuların denize ulaştıkları yerlerde kurulduğunu belirten Yılmaz, "Bu durum akarsuların meydana getirdiği taşkın ve sel felaketleri sırasında kentlerin mevcut altyapıları ile su temin ve dağıtım sistemlerinin de bozulmasına neden olmaktadır." dedi.

Akarsu yatakları üzerinde sondaj kuyuları

Kıyı kentlerinin bir kısmının temiz su ihtiyaçlarını bu akarsu yatakları üzerinde açtıkları sondaj kuyularından temin ettiği bildiren Yılmaz, bu sistemin ise kaliteli su sağlayamadığını söyledi.

Söz konusu nedenlerden dolayı yakınlarındaki akarsulardan içme ve kullanma suyunu temin edemeyen belediyelerin bir kısmının çevrelerindeki kaynak sularına yöneldiğini hatırlatan Yılmaz, "Fakat, kaynak sularının doğal olarak bulunması, mevsimler itibarıyla istikrarlı olmalarının sık sık tahrip olması gibi nedenlerle burada da bir istikrar ve güvenilirlik yoktur" diye konuştu.

Havza yönetim planları hazırlanmalı

Nemli iklim ve sık bir akarsu ağına sahip olmasına rağmen Orta ve Doğu Karadeniz kıyı kentlerinin tüm bunların sonucu olarak gününce komusu bölgenin gelecekte susuz tehlikesi ile karşı karşıya bulunduğunu vurguladı. Bölgede önemli akarsu kaynakları olmasına rağmen acil önlem alınmaması halinde tehlikenin kaçınılmaz olacağını ifade eden Yılmaz, şunları kaydetti: "Halka yeterli ve temiz su verilememesi daha bugünden insanların bir kısmını hazır su tüketmeye mecbur bırakmaktadır. Bu problem daha da büyümeden çözüme kavuşturulmalıdır. Bunun için bölgede yer alan akarsuların her biri için ayrı ayrı havza yönetim planları hazırlanmalı ve bunlar bir an önce hayata geçirilmelidir".

EK 3:

Haberler.com

12 Temmuz 2013

<http://www.haberler.com/karadeniz-sahil-yolu-kirsaldan-kente-goc-4825380-haber/>

KARADENİZ SAHİL YOLU, GÖÇÜ HIZLANDIRDI

Öndokuzmayıs Üniversitesi (OMÜ) Türkiye'nin en önemli alt yapı projelerinden biri olan Karadeniz Sahil Yolu'nun kıyı kentleri üzerine etkilerini araştırdı.

Öndokuzmayıs Üniversitesi (OMÜ) Eğitim Fakültesi Dekanı ve Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, Türkiye'nin en önemli alt yapı projelerinden biri olan Karadeniz Sahil Yolu'nun kıyı kentleri üzerine etkilerini araştırdı. Samsun-Sarp arasındaki 542 kilometrelik otoyolun hizmete girmesiyle bölgedeki nüfus hareketliliğinin arttığı ve kırsallardan kente göçün hızlandığı tespit eden öğretim üyesi, göçle birlikte sahillerde aşırı yapılaşmanın görüldüğünü, bunun sonucunda da kıyılardaki doğal görünümün giderek çirkinleştiğini kaydetti.

40

Uzun bir serüvenine sahip Karadeniz Sahil Yolu ile ilgili ilk büyük ihale trafiğin en yoğun olduğu Çarşıbaşı-Trabzon-Araklı kesimi için 1987 yılında yapılmıştı. 6 il, 63 ilçe, 17 bucak merkezi, 9 liman, 2 havaalanı ve birçok yerleşim birimine hizmet veren 542 kilometrelik otoyol, doğrudan 1,5 milyon kişiye hizmet veriyor. 8 Nisan 2007'de Başbakan Erdoğan'ın açılışını yaptığı Karadeniz Sahil Yolu'nun en az gelişmiş bölgelerden Doğu Karadeniz'in ekonomik açıdan canlandırılmasında önemli rol oynaması bekleniyor. Ancak yapılan bilimsel araştırma, mavi ile yeşili buluşturan Doğu Karadeniz'in doğal güzelliğini giderek bozduğunu ortaya koyuyor.

Karadeniz Sahil Yolu'nun kıyı kentleri üzerine etkisine araştıran OMÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, yolun nüfus hareketliliğini artırdığı, kırdan kente göçü de hızlandığını belirtti. Uzun yıllardır yaptığı çalışmasını bir süre önce yayımlayan Prof. Dr. Yılmaz, yolun faydasının yanında birçok sorunun ortaya çıkmasını büyük katkı sağladığını altını çizdi.

Karadeniz Sahil Yolu Nüfus Hareketliliğini Artırdı

Karadeniz Sahil Yolu'nun tamamlanmasıyla kıyılardaki kent merkezlerinin cazibesinin arttığını ifade eden Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, ulaşım kolaylığı sayesinde bölgede var olan göçün daha da hızlandığını vurguladı. Prof. Dr. Yılmaz, "Karayolu nüfus hareketliliği sonucunda nüfusun bir kısmı (başta İstanbul olmak üzere) bölge dışına göç ederken, bir kısmı da kıyı kentlerinde toplanmaya başlamıştır. Bu durum kırsalın boşalmasını hızlandırmıştır. Diğer yandan bu hızlanmıştır. Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerde yaşayan yöre insanının bir kısmı emeklilik sonrası, ulaşım kolaylığının da cazibesıyla memleketlerine dönmektedirler. Bu kişiler çoğunlukla kıyı kentlerine yerleşmektedirler" dedi.

41

Yüksek Binalar Kentlerin Öünü Kapatıyor

Kıyıda yığılma ve yer darlığı sonucu yüksek katlı bina sayısında artış gözlemlediklerine de değinen OMÜ Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Yılmaz, "Yol boyu sıralanan yüksek binaların sayısı arttıkça ve aralarındaki mevcut boşluklar doldukça kentlerin öünü daha da kapatacak ve zamanla denizin etkisinin iç kesimlere girmesi engellenecektir. Kentlerin binalarla perdelemesi sonucu ne deniz görünecek, ne de kent merkezine rüzgar gelecektir. Karadeniz'den gelen hava sirkülasyonu engellenecek, bu durum kentlerdeki hava kirliliğini arttıracaktır. Nitekim özellikle kış aylarında Ünye, Fatsa gibi kentlerde bu durum net bir şekilde görülmeye başlamıştır. Ayrıca yol boyu yapılaşma bu hızla giderse, çok kısa bir zaman içinde yoldan geçenler güneye baktıklarında çay ve fındık bahçeleriyle kaplı alışageldikleri yeşil alanlar yerine sadece beton bir duvar göceklerdir" değerlendirmesinde bulundu.

Acil Yasal Düzenleme Yapılmalı

Karadeniz Sahil Yolu'na bağlı olarak ortaya çıkan sorunların çözümü için acil olarak bir yasal düzenleme yapılmasını öneren Prof. Dr. Yılmaz sözlerini şöyle sürdürdü: "Karayolumun geçtiği kentlerin belediyeleri arasında birlik sağlanmalı, müşterek sorunlar için ortak bir yönetim modeli geliştirilmelidir. Bölgenin kültür ve tabiat varlıklarının tespiti, korunması ve ihyası yanında, geliştirilmesi ve çirkin kentsel gelişmelerin kontrol altına alınması için bölgesel ölçekte işbirliğine ihtiyaç vardır. Yol boyu kentleri için 'Karadeniz Kıyı Kentleri Belediyeler Birliği' kurulmalı, bu ve benzeri ortak sorunlara ortak çözümler bulunmalıdır. Aksi takdirde Samsun'dan Sarp'a kadar uzanan yol boyunca Çin Seddi gibi bir duvar ortaya çıkacaktır. İstanbul Boğazı'nda uygulanan Boğaziçi Öngörünüm Yasası benzeri 'Karadeniz Kıyı Kentleri Öngörünüm Yasası' adıyla bir yasa çıkartılmalı ve Karadeniz Kıyı kuşağındaki bu çirkinliğin bir an önce önüne geçilmelidir" ifadelerini kullandı.

42

METİN İÇİ REFERANSLAR İLE İLGİLİ KAYNAKÇA

- (1) Cevdet Yılmaz (1994) "Türkiye'de Turizmin Geliştirilmesi ve Turizm Gelişmelerinin Arttırılmasında Batı Avrupa'daki İşçilerimizden Faydalanan İmkânları", 1994 Turizm Yılı, Türkiye Kalkınma Bakanlığı Yayın, (328-342), Ankara.
- (2) Cevdet Yılmaz (2002) "Sürdürülebilirlik Açısından Karadeniz Sahil Yolu: Bir Analiz; Alpler ve Karadeniz Dağları", Türkiye Dağları I. Ulusal Sempozyumu, Orman Bakanlığı Yayın No:183, (188-195), Ankara.
- (3) Cevdet Yılmaz (2005a) "Ordu İlinin Nüfus Özellikleri", Orta Karadeniz Kültürü, (Ed.: B. Yediyıldız - H. Kaynar - S. Küçük), Siyasal Kitabevi Yayını, (253-278), Ankara.
- (4) Cevdet Yılmaz (2005b) "Ordu Yöresi Coğrafya Araştırmaları", Orta Karadeniz Kültürü, (Ed.: B. Yediyıldız - H. Kaynar - S. Küçük), Siyasal Kitabevi Yayını, (165-172), Ankara.
- (5) Cevdet Yılmaz (2005c) "Karadeniz Bölgesi Kıyı Kentleri Katı Atık Yönetim Modeli", I. Çevre ve Ormanlık Şurası "Tebliğler" Kitabı, I. Cilt, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 273, (48-55), Ankara.
- (6) Cevdet Yılmaz (2007a) "Evlilik Yoluyla Göç, Göç İçin Evlilik", Zeytinburnu Belediyesi, Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu Bildiriler Kitabı, (164-172), İstanbul.
- (7) Cevdet Yılmaz (2007b) "Su Kaynaklarının Varlığı Korunması ve Önem", Türk Yurdu, Sayı: 241, (32-35), Ankara.
- (8) Cevdet Yılmaz (2007c) "Karadeniz Kentleri Susuzluk Tehlikesinde", <http://www.cnnturk.com/2007/yasam/diger/03/22/karadeniz.kentleri.susuzluk.tehdidinde/319461.0/index.html>
- (9) Cevdet Yılmaz (2008a) "Karadeniz Bölgesi Su Kaynaklarının Varlığı Korunması ve Önem", (03.09.2008), TRT FM, Trabzon.
- (10) Cevdet Yılmaz (2008b) "Giresun'un Bulancak İlçesi Kırsal Kesiminde Nüfus Hareketlerinin Nedenleri, Yönü ve Başlıca Etkenleri", Uluslararası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Cilt:2, (364-376), Ankara.

43

- (11) Cevdet Yılmaz (2009a) "Türkiye'de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Faktörlerden Biri; Evlilik Yoluyla Göç", **Doğu Coğrafya Dergisi**, Sayı: 21, (221-232), Erzurum.
- (12) Cevdet Yılmaz (2009b) "Karadeniz Sahil Yolu Kırkı Kentleri Üzerine Etkileri", Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafya Araştırma ve Uygulama Merkezi, (TÜCAUM) V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu 2008, **Bildiriler Kitabı**, (147-157), Ankara.
http://tueaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/semp5_15.pdf
- (13) Cevdet Yılmaz (2010) "Batı Avrupa'daki Türk İşçilerinin Tasarruf ve Yatırım Tercihlerinin Zamana ve Mekâna Bağlı Olarak Gelişim ve Değişimi", **I. İktisat Tarihi Kongresi Tebliğleri**, İstanbul Ticaret Odası, Ekonomik ve Sosyal Tarih Yayınları, (Ed.: R. D. Özbay vd.), (641-653), İstanbul.
- (14) Cevdet Yılmaz (2011) "Canik", **İlkçağdan Cumhuriyete Canik**, Canik Belediyesi Kültür Yay. No:3, (Ed.: C. Yılmaz), (1-20), Samsun.
- (15) Cevdet Yılmaz (2011a) "Karadeniz Bölgesi'nden Göç Nasıl Önlenebilir", **TRT FM**, Trabzon.
- (16) Cevdet Yılmaz (2011b) "Göç Hamlet Modeli", **HaberOrdu**, 30.07.2011, Ordu. <http://www.haberordu.com/goc-hamlet-modeli-13133h.htm>.
- (17) Cevdet Yılmaz - Zeybek, H.İ. - Uzun, A. (2013), "Korgan İlçe Merkezi Heyelanları (Ordu)", **UJES 2012 III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, (Ed.: H. Korkmaz - A. Karataş), (382-394), Hatay.
- (18) Cevdet Yılmaz (2013a) "Karadeniz Bölgesinde Fındık Tarımına Bağlı Mevsimlik İşgücü Hareketlerinde Son Gelişmeler", İstanbul Bilgi Üniversitesi, Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Mevsimlik İşgücü Çalıştayı**, 30 Mart 2013, İstanbul, (Yayınlanmamış Bildiri).
- (19) Cevdet Yılmaz (2013b) "Karadeniz Bölgesi'nde İç Göçün Nedenleri ve Sonuçları", **TRT FM** (04.03.2013), Trabzon.
- (20) Cevdet Yılmaz (2013c) "Karadeniz Sahil Yolu Kırkı Kentleri Üzerine Etkileri I: Kıyı Boyu Yapışma Üzerine Etkileri", **TRT FM** (05.08.2013), Trabzon.

- (21) Cevdet Yılmaz (2013d) "Karadeniz Sahil Yolu Göçü Hızlandırdı", 12 Temmuz 2013, <http://www.haberler.com/karadeniz-sahil-yolu-karsilari-kente-gocu-4825380-haberi/>
- (22) Cevdet Yılmaz (2013e) "Karadeniz Bölgesi'nde İç Göç Sonucu Kırsal Alanlarda Ortaya Çıkan Boş Alanların Değerlendirilmesi", **TRT FM** (27.05.2013), Trabzon.
- (23) Cevdet Yılmaz (2013f) "Karadeniz Bölgesi'nde İç Göçün Kırsal Alan Üzerine Etkileri", **TRT FM** (22.04.2013), Trabzon.
- (24) Cevdet Yılmaz (2014) "Karadeniz Bölgesinde Mevsimlik İşgücü Hareketleri", **TÜCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumu** (23-24 Ekim 2014), Ankara Üniversitesi Dil tarih Coğrafya Fakültesi, Ankara.
- (25) Cevdet Yılmaz (2016a) "Türkiye'de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Yeni Bir Olgu; Aylık Sabit Gelir İhtiyacı", **TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, (Ed.: A. Özçağlar vd.), Ankara Üniv. DTCF Yay., (566-567), Ankara.
- (26) Cevdet Yılmaz (2016b) "Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Aracı Faktörler", **Bütünşehir**, Sayı: 10, (16-21), Samsun.
- Not: Kaynakça'da belirtilen yayınların tam metinlerine pdf formatında Google Academia (<https://www.academia.edu/...>) üzerinden ulaşılabilir.